

MUHAMMED'İN SİRET'ÜN-NEBÎ'SİNDEKİ MİRÂÇ MUCİZESİ BÖLÜMÜ ÜZERİNE*

Altan CAN**

ÖZET

Mirâc hadisesi denildiğinde Hz. Peygamber'in Mescid-i Harâm'dan Mescid-i Aksâ'ya oradan da Allah'ın manevi huzuruna yaptığı yolculuk anlaşılmaktadır.

Kur'ân-ı Kerim'de, İsrâ¹ ve Necm² sûrelerinde Mirâc hadisesinden bahsedilmiştir. Fakat hadise çok detaylı bir şekilde anlatılmamıştır. Mirâc hadisesi hakkında hadislerde çok geniş ve ayrıntılı bilgi mevcuttur. Ama bu hadislerin birçoğu zayıf ve uydurma olduğu için Mirâc hadisesi müellifler tarafından farklı ayrıntılarla kaleme alınmış ve yorumlanmıştır. Tüm bu etkenlerden dolayı birçok Mirâciye, Mirâc-nâme ve eserlerde Mirâc hadisesi tam ve doğru olarak ortaya konulamamıştır.

Bu çalışmadaki Mirâc incelemesi, Muhammed'in Sîretü'n-Nebî adlı eserinden istifade edilerek oluşturulmuştur. Eser, Hicri 872 (Miladi 1468) yılında, mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Eserin tamamı yaklaşık olarak 16 bin beyittir.

Sîretü'n-Nebî, Hz. Peygamber'in yaradılışından başlayarak doğumunu, çocukluk ve gençlik hayatını, evlenmesini, peygamberliğini, mucizelerini, bütün arkadaşlarının Müslüman olmasını, mirâcını, savaşlarını, çeşitli maceralarını, zamanında vuku bulan diğer birçok olayı ve Müslüman kahramanların cenklerini anlatmaktadır. Eser, Hz. Peygamber'in vefatıyla son bulmaktadır.

Edebi ve dini yönü ağır basan bu eser, kendi döneminde ve sonrasında uzun yıllar sevilerek okunmuş, hatta okuma toplantılarının esas kitabı olarak elden ele dolaşmıştır.

Muhammed'in Sîretü'n-Nebî adlı eserinde 571 beyit Mirâc bahsine ayrılmıştır. Eserde Mirâc hadisesi Hz. Abbas'tan rivayet edilerek nazm edilmiştir. Miraç bahsine ilk sekiz beyitte "Nâle kıl iy bülbül" diyerek başta kendisine, sonra okuyucularına nasihat ile başlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Siyer, Mesnevi, Mirâc, Mirâciye, Mirâc-nâme, Hz. Muhammed, Hz. Mustafâ.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Arş. Gör. Dicle Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi, El-mek: altancan42@hotmail.com

¹ Kur'an, İsrâ Sûresi, 17/1-60.

² Kur'an, Necm Sûresi, 53/1-18.

ASCENSION MIRACLE OF MUHAMMED IN SIRETU'N NEBI

STRUCTURED ABSTRACT

Mirac is the Arabic word which means "scrolling up tools, ladder, place to go up and to rise, and ascending into heaven," is derived from the root of the word "arc". When considering that the word "Uruç" derived from mif'âl meter is the name of tool, place and time meter, the word "mirac" means tool, place and the time to go up. "İstilah" means that Hz. Prophet made a night journey from Mecca (Maşjid al-Haram) to Jerusalem (Al-Aqsa), and from there to the sky, realm of malakut and to the God's place (Sidra-i Muntaha), talked with the spirits of the prophets in this universe, saw angels, heaven and hell, then returned to Mecca in a moment.

Love of Hz. Prophet and devotion to him has established a ground for the formation of a wide range of remarkable literatüre such as history, art and literature since era of bliss. It started with companion poets such as Abdullah bin Revâhâ (b. 629), Hassan bin Sâbit (b. 682), Ka'b bin Mâlik (b. 670) and Ka'b İbni Züheyr (b. 645) in the era of bliss. It was in demand in the entire Islamic world during next periods by extending its sphere of influence. The number of written poems and detached works for the Hz. Prophet is pretty much, especially in the Arab, Persian and Turkish literatüre.

In the classical Turkish literature modeled on the Arab and Persian literature, important literary works surpassing both literatures in terms of both quality and quantity in general of the religious types committed to paper in the Hz. Initial term. This situation continued until the end of the period of classical literature.

Works about Hz. Prophet such as Siyar, Mawlid, Mirâciye, Mirâcnâme, Ahmediye, Muhammadiyah attracted the attention of the Turkish author from 14th centuries and the many kind of poems and proses related to this subject area began to reveal. These works have always attracted the attention of both Turkish language researchers in terms of the richness of language materials; richness of literary content and speech features and the Islamic history researchers in terms of Islamic elements.

In Turkish literature, and many "mirâciye"s and "mirâcnâme"s were written in verse and prose especially in 15th and 16th centuries. These works are mostly written in mathnawî or eulogy verse forms. There was an epic narration in these works which are the same in essence, but different in detail.

The Prophet Mohammed's Ascension has been an important subject in Islamic literature as well as the hadith since the time it occurred. Approximately hundreds of "mirâciye"s and "mirâcnâme"s have been written by many Muslim nations.

"Mirâcnâme"s belonging to authors such as; Imam Gazzali, Abdülkâdir Gailani, Muhyiddin-i Arabi and Abdullatif Al Karamani, in Arabic literature; Nizâmî, Attar and Molla Câmiî in Persian literature are available. Writing "mirâciye" and "mirâcnâme" as mesnevi in which Hz.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Prophet was subjected and as a part in rearranged councils or a detached work in münşeat and poetry journals has become a tradition in our old literature occurred in Anatolia field. Also authors such as Süleyman Nahifî, Seyyidî, Nâyî Osman Dede, Abdülvâsî Çelebi wrote poetic detached “mirâcnâme”s.

The Ascension is understood as Prophet's journey from Masjid al-Haram to Masjid-i Aksâ'y and from there to God's spiritual presence.

The Ascension is mentioned in Surat al-Isra and Najm in the Quran. But the incident is not covered in a very detailed way.

There is very broad and detailed information about the Ascension in the hadiths. But the Ascension is worded and interpreted with different details by the authors, because most of these hadiths are weak and fabricated. Due to all these factors, the Ascension has not been dealt in a complete and accurate way.

The Ascension examination in this study was created by utilizing Muhammed's work named Siret'ün-Nebi. The work was written in Mesnevi writing style in 872 Hijri (Gregorian 1468). In the year as it. The work as a whole was approximately 16 thousand couplets.

Siret'ün-Nebi described Prophet's birth starting from his creation, his childhood and youth life, his marriage, his prophecy, his miracles, becoming a Muslim of all his friends, the Ascension, his wars, his various adventures, many other incidents occurred timely and the muslim heros' wars. The work ends with the death of the Hz. Prophet.

This work, whose literary and religious aspects take precedence over, was lovingly read many years on his time and even after. Even, it was circulated from hand to hand as the basic book of the reading meetings.

In Muhammad's work named Siret'ün-Nebi, 571 couplets were dedicated to the Ascension. The Ascension was versified by being narrated by Hz. Abbas. He began with a counsel by saying “make Nala iy nightingale” particularly to him, then to the readers in the first eight couplets. He said that if you see a sign in your heart and your heart does not soften, it is more stringent than the stone. The rotation of the earth was not beyond one's ken. Both thea artless and unskillfuls leaves. Like a rose, he kills all of them and commits them to the ground. He will not have mercy on anyone. Make up your mind! The whole earth is pulsate with death. If the life had been perpetual, The Prophet would have been perpetual himself.

Key Words: Siyar, Masnavi, Ascension, Mi'râciyye, Mi'râc-nâme, Hz. Muhammad, Hz. Mustafa.

Giriş

Âmil Çelebioğlu, “Türk Edebiyatında Manzum Dinî Eserler” isimli makalesinde Hz. Peygamber hakkında yazılan manzum ürünleri muhtevalarına göre “Esmâ-yı Nebî, Sîre, Mevlîd, Mi'râc, Mucizât, Gazavât-ı Resûlulah, Hilye, Hicret, Şefâat-nâme, Kırk Hadis, Yüz Hadis, Bin Hadis” adı altında tasniflemiştir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Massad Süveylim Ali el-Shaman ise Hz. Peygamber hakkında yazılan kitapları muhteva bakımından şu kollara ayırmaktadır (el-Shaman, 1982, s.20-25):

Mevlid Manzûmeleri: Hz. Peygamber'in doğum gününü, dünyaya gelişini anlatan eserlerdir.

Mi'râciye veya Mi'raç-nâmeler: Hz. Peygamber'in mi'râcını anlatan eserlerdir.

Hicretnâmeler: Hz. Peygamber'in hicretini anlatan eserlerdir.

Hilye-i Şerifeler: Hz. Peygamber'in, boyu, yüzü, gözleri, kaşları, yürüyüşü gibi cismî sıfatlarını anlatan eserlerdir.

Esmâ-i Şerife: Hz. Peygamber'in isimlerinden bahseden eserlerdir.

Neseb-i Şerif: Hz. Peygamber'in, Hz. Adem'den başlayarak, nesebinin silsilesini konu edinen eserlerdir.

Gazavât-ı Nebî: Hz. Peygamber'in askerî faaliyetlerini anlatan eserlerdir.

Delâil-i Nübüvve: Hz. Peygamber'in, vahyin inmeden önceki ve sonraki zamanlarda zuhur eden peygamberlik alâmetlerini anlatan eserlerdir (Yardım, 1989, s.216-217).

Şemâil-i Şerife: Hz. Peygamber'in huylarını, sözlerini, sohbetlerini, ibadet etmesini, elbiselerini, yemek yemesini ve sair davranış ve hareketlerinin tümünü anlatan eserlerdir (Yardım, 1989, s.217-220).

Hukuk ve Hasâis: Hz. Peygamber'in dünya ve ahiretteki hakları, müminlerin üzerindeki hakları ve Müslümanların onun karşısındaki tutum ve davranışlarından bahseden eserlerdir.

Mi'râc kelimesi Arapça olup "yukarı çıkma aleti, merdiven, yukarı çıkacak, yükselecek yer, göğe çıkma" anlamlarına gelen "a-r-c" kökünden türetilmiştir. "Urûc" kelimesinin mif'âl vezninden türetilen mi'râc sözcüğünün ism-i âlet, ism-i mekân ve ism-i zaman vezni olduğu düşünüldüğünde mi'râc kelimesi hem yukarı çıkma aleti hem yukarı çıkılacak yer hem de yukarı çıkma zamanı anlamlarını da taşımaktadır (Şener, 2003, s.185). İstilah anlamı ise Hz. Peygamber'in bir gece Mekke'den (Mescid-i Haram) Kudüs'e (Mescid-i Aksâ), oradan göğe, melekût âlemine, Allah'ın katına(Sidre-i Muntehâ) yükselmesi bu âlemde peygamberlerin ruhlarıyla görüşmesi, cenneti, cehennemi, melekleri görmesi ve bir an içinde Mekke'ye geri dönmesini ifade eder (Pala, 1986, s.372).

Hz. Peygamber sevgisi ve ona olan bağlılık saadet asrından günümüze kadar sanat, edebiyat, tarih gibi geniş bir yelpazede dikkate değer bir literatür oluşmasının zeminini hazırlamıştır. Asr-ı saâdet döneminde Abdullah bin Revâhâ (ö. 629), Hassan bin Sâbit (ö. 682), Ka'b bin Mâlik (ö. 670) ve Ka'b İbni Züheyr(ö. 645) gibi şair sahabelerle başlamış, sonraki dönemlerde etki alanını genişleterek tüm İslâm dünyasında rağbet görmüştür. Özellikle Arap, Acem ve Türk edebiyatında Hz. Peygamber için yazılan şiirlerin ve müstakil eserlerin sayısı oldukça fazladır.³

Başlangıçta, Arap ve Fars edebiyatını örnek alan klasik Türk edebiyatında, dini türlerin genelinde, hem nicelik hem de nitelik açısından her iki edebiyatı da geride bırakacak önemli edebi eserler kaleme alınmıştır. Bu durum, klasik edebiyatın son dönemine kadar devam etmiştir.⁴

³ Serkan Türkoğlu, "Mehmed Fevzî Efendi ve Kudisyü's-Sirâc Fî Nazmî'l-Mi'râc Adlı Eseri", *Turkish Studies*, Volume 8/13 Fall 2013.; Ahmet Tanyıldız, "Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki 1211 Numaralı Na't Ve Mi'râciyye Mecmûası" *Turkish Studies*, Volume 8/1 Winter 2013.

⁴ Nurgül Özcan, "Molla Velî'nin Vefât-ı Nebî'si" *Turkish Studies*, Volume 7/2 Spring 2012.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Siyer, Mevlid, Mi'râciye, Mi'râc-nâme, Ahmediye, Muhammediye gibi Hz. Peygamber'i konu alan eserler, XIV. yüzyıldan itibaren Türk müelliflerin dikkatini çekmiş ve bu alanla ilgili nazım, nesir birçok türden eserler ortaya konmaya başlamıştır. Bu eserler, dil malzemesinin zenginliğiyle Türk dili araştırmacılarının; edebî zenginlik, muhteva ve söyleyiş özellikleriyle Türk Edebiyatı Tarihi araştırmacılarının; İslami unsurlar yönüyle de İslam tarihi araştırmacılarının daima ilgisini çekmiştir.

Türk Edebiyatında, özellikle XV. ve XVI. yüzyıllarda birçok manzum, mensur mi'râciye ve mi'râc-nâmeler yazılmıştır. Bu eserler daha çok mesnevi ya da kaside nazım şekliyle yazılmıştır. Özde bir, ama detayda farklı olan bu eserlerde menkıbevi bir anlatım hâkimdir (Pala, 2004, s.323).

Mi'râc hadisesi, vuku bulduğu zamandan beri hadisler dışında İslamî edebiyatta da önem verilen bir konu olmuş birçok Müslüman millet tarafından sayısız yüzleri bulan mi'râciye ve mi'râc-nâmeler yazılmıştır. Arap edebiyatında; İmam Gazzalî, Abdülkâdir Geylânî, Muhyiddin-i Arabî, Abdüllâtîf El Karamanî; Fars edebiyatında Nizâmî, Attar, Molla Câmiî gibi müelliflerin mi'râc-nâmeleri mevcuttur. Anadolu sahasında oluşan Eski edebiyatımızda da zaman zaman Hz. Peygamber'i konu alan mesnevi veya müretteb divanlarda bir bölüm olarak, kimi zaman da münşeât ve şiir mecmualarında müstakil bir eser olarak mi'râciye, mi'râc-nâme yazma bir gelenek olmuştur. Süleyman Nahifî, Seyyidî, Nâyî Osman Dede, Abdülvâsî Çelebi gibi müellifler de müstakil manzum mi'râc-nâmeler yazmışlardır (Akar, 1987, s.91-95; 161-189).

Miraç Mucizesi Bölümünün Tahlili

1. Miraç Mucizesi Bölümünün Günümüz Türkçesiyle Nesre Çevirilişi

1.1. Allah Rasûlü'nün (sav) Miraç Mucizesi

Ey bülbül gönül darlığı çekme; inle. Eğer taş yürekli değilsen sonrasında da yumuşa, mülayimlik kazan. Gördüklerinden ötürü ibret almazsan kalbin kaskatı kesilmiş demektir. Feleğin dönüşüne bakmaz mısın? Feleğin işine kimsenin akli ermez. Felek ne maharet sahibi insanlara bakar ne de hiçbir işe yaramayanlara. Hepsini toprağa gömer, durmadan döner. Başını kaldıranı yere sokar, gül gibi suretleri yere döker. Kimseye merhamet etmez, yardım etmez, canını bağışlamaz. Feleğin işi, hemen boyun vurmaktır. Ey deli! Aklını başına al, gözünü aç. Yeryüzünün tamamı ölümle dopdoludur. Eğer bu dünyada sonsuzluk ya da bir vefa olsaydı, Hz. Muhammed Mustafa (sav) ebediyen kalırdı.

1.2. Hz Abbas'ın Rivayetini Açıklaması

Hz Abbas'tan rivayet edildiğine göre İsrâ süresinin ilk ayetinin iniş sebebi miraç hadisesiyle ilgilidir. Ayette Allah Teâla şöyle buyurmuştur: "Bir gece kulu Muhammed'i Mescid-i Haram'dan götüren o zatın şanı ne yücedir." Allah Resûl'üne manasını, tefsirini sordum. Allah Rasûl'ü "Ey İbn Abbas!" dedi. Dinle, gönlünde herhangi bir kötülük kalmasın. Kutlu Rebi'ül Evvel ayının pazartesi gecesi, sahabeyle birlikte yatısı namazını kıldıktan sonra kalkıp vitir namazını kılayım dedim. Ümmühani'nin evine gelerek onun yatağında Miraç'a çıkmak için karar aldım. Ümmühani'nin yatağında uyurken Cebrail'in sesi geldi, kanatlarının ve uçuşunun sesi geldi. Hemen kalktım ona selam verdim. Tahiyatlar (selam ve dua) ile ayakta kaldım. Cebrail buyurdu ki "Senin bu gece göklere ayak basmanı istiyorum." dedi. Böylece bütün felekler seninle şeref bulsun, melekler seni görüp dua etsinler. Burada gez, Allah'ın huzurunu temaşa et. Hem de bizim şaşılacak kadar güzel olan âlemimize bak. Bu gece yeryüzünden (gökden) arşa yolculuk et. Bütün bu intizamlı, tertipli yerler senin için hazırlanmıştır. Gün, ay, yıl senin için intizamlı bir şekilde düzenlenmiştir. Allah Rasûl'ü: "Bu sözü işitince sevindim. Cebrail'in yüzünün de çok güzel olduğunu gördüm. Dünyada hiç kimse asla ona benzemez. İpekten ve renkli giysilerle donanmış, inci ve yakutlarla süslüydü. Hemen Ümmühani'nin evinden çıkıp Mescid-i Haram'a gittik. Burak

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

adlı bineğin gelmiş olduğunu ve orada durduğunu gördüm. O öyle bir varlıktı ki bir benzerini hiç kimse görmemiştir. Burak'ın yüzü insan yüzüne benziyordu ama boyu bir deveden daha uzundu. Boynu da ata benziyordu. Tüyü güzel kokulu misk; teni kızıl elmas; ayağı altın; gözleri ve kulakları inci ve zümrütten; bir deve gibi ayakları ve kuyruğu sığır kuyruğu gibi ve güzel kokulu; yuları kızıl altından idi ve türlü türlü değerli taşlar, cevherler; üzengisi kırmızı renkli akik taşından; ardından beyaz inciler ve değerli mavi taşlar dizilmişti. Burak'ın tüylerinin rengi kara ve aktı. Cenab-ı Hakk, henüz Hz. Âdem'i yaratmadan önce (Burak'ı) yaratmış. Onu cennet içinde yaratmış, Cennette kuşların bulunduğu bahçe içinde gezerdi.

1.3. Mi'râcla Müşerref Olmanın Nasıl Olduğu Hakkındadır

Sonra Cebrail bana işaret etti ve "Bin Burak'a o senin için geldi." dedi. Burak binlerce yıldır, bu geceyi beklemektedir ey dost! Sonra Burak'a binmek için elimi uzattım ama kalkmadı. Boynunu çekti ve kendisine dokundurtmadı. Allah'ın onu yaratmasından bu yana, kimse ona binmemişti. Cebrail Burak'a bağırarak "Sakin ol!" dedi, O Peygamber yavaşça binsin üstüne. Cenab-ı Hakk seni bunun için yarattı. Sadece seni değil, yeri göğü ve iki cihandaki varlıkları bunun için yarattı. Burak, "Benim ondan bir isteğim var. Bugün bana şefaate eylesün." dedi. Cenab-ı Hakk beni cennetten mahrum etmesin, Âdem'i sürdürdüğü gibi cennetten beni de sürmesin. Âdem cennetten mahrum edildiği günden beri ben bir an olsun korkudan emin olmadım. Bana binsin de yarın kıyamet günü ben ona itaat edeyim. Allah Rasülü: Ey Burak! Gönlünü hoş tut. Çünkü cennette sana ayrılık yok. Allah'ın yanına varınca söyleyeyim, orada ben sana şefaate eyleyeyim. Burak hemen itaat edince ona bindim ve yola çıktık. Cebrail önümde yol gösterdi. Burak'ın yürüyüşü şöyle idi: Her bir adımı gözün görebildiği yer kadardı. Rüzgârdan daha süratli gidiyordu, bir anda Kudüs'e (Mescidi Aksâ'ya) eriştik. Hemen harem kapısına vardık ve Cebrail-i Emin bana "İn!" dedi. Burak hemen durdu ve ben indim sonra Cebrail önümde Harem'in içine girdik. Bütün peygamberlerin ruhları eksiksiz olarak gelmişlerdi ve bana selam verdiler. Ben hemen mihraba geçip imam oldum, bütün peygamberlerin ruhları da bana uydular. Ben imam oldum namaz kıldık sonra da Malikü'l Mülk'e (Her şeyin sahibine) dua ettim. Cebrail bana "Ey Muhammed" dedi, "Kim çağırırsa çağırın, yönelme kimseye." Sağ tarafımdan bir ses geldi ve "Ey Muhammed! Bana dön." dedi. Ben hiç o tarafa yönelmedim, gözümü önümden ayırmadım. Sol tarafımdan da bir ses geldi ve "Ey Muhammed, Ey Muhammed! Bu tarafa dön ve beni dinle ki sana nasihat edeceğim" dedi. Ben hiç o tarafa yönelmedim, yüzüne bakıp da bir şey demedim. Cebrail'e "Bunlar kimlerdir?" dedim. Cebrail "Onlardan biri Hıristiyan'dır, diğeri de Yahudi'dir, yerleri cehennem ateşidir. Sen bunlara yönelip de birine cevap verseydin senin bütün ümmetin Yahudi olurdu. Kimi Hıristiyan kimi de Yahudiler'den olurdu." dedi. Bu defa bir kadın hürmet ile geldi. Ağzı gonca, boyu uzun, güzel yüzlü, süslü ve hoş bir kadın. Zülüfleri yüzünde, çenesin de ben. "Ey Muhammed, ey Muhammed! Bir bakıver bana, senden bir isteğim var." der. Ben asla ona doğru yönelip de yüzüne bakmadım, hiçbir şey söylemedim. Cebrail "Ey Rasül! Yaptığımı beğendim onu kendine kabul kılmadın." dedi. Bu, insanları kendine meftun eden aldatan ve sonra da hüsrana uğratan dünyadır. Önce kendisine bağlar, âşık eder sonra da cefasını çektirir. Dünyanın işi böyledir, kimseye vefa göstermez. Sen buna yönelip eğer cevap verseydin senin ümmetini daha sonra bu(dünya) aldatırdı. Ümmetinin hepsi bu dünyaya tapardı, zühd ve takva kapısını kapatırdı ey ulu! Allah'a şükredip ona dua ederim ki beni yine muvaffak kıldı. Oradan Cebrail ve pek çok meleklerle birlikte sahraya gittik. Ay yüzlü, servi boylu, küçük ağızlı, mis kokulu bir yiğit geldi. Yüzünün nuru arşa çıkmış besbelli görünür. Yedi gök nuru ile parlamış. Salınarak yürüyüp geldi, dönüp elimi öptü, boynuma sarıldı, belimi kucakladı. Ey, Allah'ın Resülü! Müjdeler olsun sana. Senin ümmetine iyilik ve ikramlar layıktır. Ben Cebrail'e "Bu ay yüzlü mübarek kimdir?" dedim. Ey Emin! Gönül çok fazla bana meyletti. Son derece canda yer tuttu. "Hakk Teâla'nın sürekli rızası olan ve bütün insanlara gönderilen din ve İslam nimeti budur" dedi. Ümmetine arka çıkacak olan, yardımcı olacak olan budur. Onları cennete işte bu götürür. Bunun üzerine Allah'a hamd ü sena ettim. Ümmetimin için de dua ettim.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Hemen sonra bir merdiven getirdiler ve onu yerden ta gökyüzüne kadar diktiler. Bir ucu yerden göğe kadar ulaştı. Nurunun aydınlığı yeryüzünü kapladı. Merdivenin direklerinden biri gümüş diğeri kızıl altındı, ayakları yakuta benzeyen kırmızı taş ve inciden, kimisi kızıl yakut kimisi de sarı renkliydi. Kimi gök mavisi yakut, kimi altın; kızıl, yeşil, sarı ve beyaz cevher. Cebrail “Yürü ey ulu! Ey peygamberlerin Allah a en sevgili olanı” dedi. Allah’ın adını zikredip merdivene ayak bastım gökyüzüne sağ salım ulaştım.

1.4. Görülenler

Ben giderken gayet tatlı, temiz, latif ve parlak bir denize rastladım. Havada asılı durmuş, ama havadan daha parlaktı. Cebrail'e "Bu nasıl bir denizdir?" dedim. O da "Yeryüzüne yağmur buradan yağar. Merhamet sahibi Allah, rahmet yağmurunu kullarına bu deryadan verir." dedi. Orayı geçip yine yola koyulduk, yedi göğe eriştik. Cennetin Refi adlı kapısı iyice kapalıydı, kapıcısının adı da İsmail'di. Cebrail; hemen kapıya baktı, kapının kapalı olduğunu görünce kapıya vurdu. İsmail sesi işitip kapıya baktı ve “Geç vakitte kapıyı çalan kim?” dedi. O da “Ben Cebrail'im, açın kapıyı!” dedi. "Sevinin, saygı gösterip hürmet edin, itaat edin. Yanımda gelen Muhammed Mustafa'dır, Hakk'ın sevgilisi ve bütün peygamberlerin imamıdır. Allah onu şirk pisliğinden bütün dünyayı temizlemesi için gönderdi." dedi. O geldi ve hemen kapı açıldı. Melekler karşılayıp ona hürmet ve itaat etti. Hemen İsmail'e selam verdim. Meleklerin hepsi karşılık verdi ve “Ey peygamberlerin şahı, ikram sahibi, nebilerin önderi! Hoş geldin.” dedi. Sonra beni Âdem'in yanına götürdüler. Huzuruna varınca selam verdim. O “Ey surette oğlum fakat sirette övüncüm, tacım büyüğüm! Hoş geldin.” dedi. Onun sağ tarafında bütün mümin ruhları hem evliyanın ruhlarını da dururken gördüm. Sol tarafında ise Allah'ın talihsiz kıldığı talihsiz ruhlar duruyordu. O sağına bakınca sevinip gülüyor, soluna bakınca da hüznülenip ağlıyordu. Hem orada birçok melek de duruyordu. Onların sayısını ancak Allah bilir. Hepsi saf tutup ayakta duruyor. Sürekli oturmaksızın Allah'ı tesbih ediyorlardı. Bin tane başı olan birini gördüm. Onun her başında bin tane yüz görülüyordu. Her yüzde de bin tane ağız vardı, her ağızda bin tane dua vardı. Diliyle tam bin söz söyler. Her dilden sürekli olarak tesbih eder. Onu da geçip yola devam ettik. İkinci göğe ulaştık. Cebrail “Kapıyı açın.” diye yüksek sesle seslendi. “Ey melekler, gelin hayır, bereket(inci, para, şeker, tahıl) saçın!” dedi. Onlar da “Bu kapıda duran kimdir? Böyle geç vakitte gelip kapıya vuran?” dediler. O “Benim ve yanımdaki Mustafa'dır. Allahın sevgilisi, peygamberlerin şahıdır.” dedi. “Merhaba!” dediler, kapı açıldı, melekler selam verdi ve karşıladı. Orada Mihyail adlı bir melek vardı. “Cömert insan merhaba, gel Seydi!” dedi. Selam verdim, selamı tam olarak aldı. Melekler beni ziyaret etti. Orada Mikâil'e karşı son derece yüce dört meleğin durduğunu gördüm. Biri Miyâil, biri Arâfil, biri Mekyâil, biri de Arâbil. Her birinin emrinde, bin saf melek var. Onlar tesbih eder ve bütün felekler bu tesbihle dolar. Orada yüzünde nurun çok parladığı iki yiğit görünce Cebrail'e bunlar kimdir ki her biri hoş ve ay yüzlüdür, diye sordum. O, “Biri Meryem'in oğlu İsa biri Yahya'nın oğlu Zekeriya'dır.” dedi. Selam verdim, hemen selamımı aldılar, onlar gelip benimle görüştüler. “Merhaba salih, kerem sahibi, nasihat veren aziz kardeş nebimiz. Allah seni bütün enbiya, asfiya ve evliyalarından üstün kıldı. Senin ümmetin bütün ümmetlerden iyidir, Allah katında ümmetin daha sevgilidir.” dediler. Orada onlarla birlikte dua makamında namazın tamamını kıldık. (Onlara) veda ettik ve tekrar yola koyulduk. Üçüncü göğe varınca Cebrail orada kapıya vurdu. İçeriden “Kimdir o?” dediler. “Cebrail'im! Yanımdaki yârim, azizim, kardeşimdir. O, Allah'ın resulü, enbiyaların şahıdır. Allah'ın sevdiği, Muhammed Mustafa'dır.” dedi. Kapıyı açtılar, içeri girdik ki orada yüce bir melek gördüm. Tam yetmiş bin başı vardı. Her başında yetmiş bin yüz, her yüzde yetmiş bin ağız, her ağızda da o kadar dil vardı.

1.5. Üçüncü Tabakada Görünenler

Her dil ile bir kelime/lügat söyler, her kelimeyle/lügatle devamlı tesbih okur. Sonra Cebrail'e “Bu kimdir?” dedim. “Bu, rızktan sorumludur. Bunun adı Kasımu'l Erzak'tır. Bu

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

herkesin rızkını taksim eder.” dedi. Oradan geçip tekrar bu dünyanın denizine hiç benzemeyen bir deniz gördüm. O deniz gördüklerimden çok büyük, yeşil renkli ve meleklerle doluydu. Orada Yusuf’u gördüm, selam verdim ve o cevap verdi. “Ey imam, merhaba ey yüce Peygamber, ey aziz kardeşim, yumuşak huylu Allah’ın resulü!” dedi. O hemen gelip benimle görüştü. O, orada kaldı, ben tekrar yola koyuldum. Orada sayısız pek çok melek gördüm. Sayısını sadece Allah bilir. Tamamının yüzü secdedir. Omuzları birbirlerine o kadar yakın ki aralarına kıl bile sığmaz. (Onlar); tesbih okuyup dururlardı, iyice anla. Oradan geçtim, tekrar bir melek gördüm. Bazıları kürsü üzerine oturmuştu. (Bunların), bin başı ve yetmiş bin kanadı vardı, devamlı oturuyorlardı. Dört yanında heybetli, korkunç, sert yüzlü, kızgın, öfkeli melekler var. Çünkü (bu melekler), bir kavme azap edip duruyorlar, ateşli sopalarla onlara vurup duruyorlar. (Melekler), onların yüzlerini, başlarını döver, onlar ağlar gözyaşlarını döker, her biri feryat edip inler. Ben Cebrail’e “Bunlar kimdir?” dedim. “Bunlar zalim padişahlardır ki bunlar (halka) yıllarca aylarca eziyet ederlerdi. Kıyamet kopana kadar bunlara böyle azap verilir” dedi. Orada su dolu bir deniz gördüm ve o denizlerden daha büyük bir deniz gördüm. Sonra Cebrail’e “Bu deniz ne denizidir, bu denizin adını söyleyiniz.” dedim. O, “Bunun adı Bahr-i Nikâm’dır. Nûh’a bütün Tufân’ı burdan verdiler. Orada durmadık, oradan yola koyulduk. Hemen dördüncü göğe varınca önümde Cebrail-i Emin kapıyı çaldı ve “Bunu (hemen) açın” dedi. Sonra cevap geldi “Böyle geç vakitte kapıda olan kimdir?” dedi. Cebrail, “Cebrail ile onun yol arkadaşı, risâlet mülkünün şahı var.” dedi. Kapı açıldı, merhaba dediler. O melekler, fasih, beliğ (kelamla) karşıladi. O gökyüzü kızıl altın rengindeydi. Orada Salsail adlı bir melek vardı. Beni karşılayarak bana selam verdi. “Ey Muhammed sana müjdeler olsun. Allah’ın huzurunda enbiyalardan daha sevgilisin, yücesin. Ey Habib, hem şefaât senindir, ümmetin bahtlı ve çok nasiplidir.” dedi. Sayısız melek safı gördüm ve hepsi onun hükmünde karar kılmıştı. Gece gündüz durmadan, usanmadan tamamı tesbih okur, biri dahi usanmaz. Orada İdris’i görünce selam verdim. O da karşılık verdi. “Ey imam; merhaba, hoş geldin ey sadık nebi, ey yüce kardeş, izzete layık nebi.” dedi. Davud’u ve Süleyman’ı da o gökte olduklarını gördüm. Beni görünce karşıladılar. Ben selam verdim, onlar da karşılık verdi. Orada kürsü üzerinde oturan bir melek gördüm ki gökyüzü de nur ile dolmuştu. Çok heybetli ve hiddetli olduğu için kimse yüzüne bakamazdı. Başı ta arşa kadar varmış, ayakları da yerin dibindeydi. Yeryüzünün tamamı onun önünde bir tabak gibi, bir kişi onun önünde bir çanak gibi (kalırdı). Hem onun önünde yüce bir levha vardı. Daima o levhaya bakar. Karşısında çok büyük, dalları hep yeşil yapraklarla dolu bir ağaç vardı. Ayrıca önünde biri ak biri kara korkutucu şekilde asılı süngü vardı. O; sıkıntılı, oldukça korkunç, heybetli ve sert bir şekilde olduğu için hiçbir tarafla ilgilenmezdi. Ben onu görünce korktum. Gönlüm ürktü bedenim titredi. Sonra Cebrail’e “Bu kimdir, böyle heybetiyle neye hükmeder?” dedim. Cebrail bana, “Bu babalardan oğullarını alan, oğulları yetim bırakan, zenginleri fakirleri ağlatandır. Aileleri dağıtan, gülmeleri ağlamaya dönüştüren budur. Bu, canlar alan, bütün can sahiplerini cansız bırakan Azrail’dir.” dedi. Sonra oraya gidip selam verdim. Devamlı meşgul olduğu için duymadı. Cebrail seslendi, “Ey kardeş, bu taraf bir dön; sert bakışlı olma ey dost! Bu ahir zaman peygamber’idir. O, Allah’ın sevdiği, resullerin reisidir.” dedi. Başını kaldırdı sonra selam verdi. “Ey imam, beni mazur gör. Bu işe başladığımdan beri bir an olsun başımı kaldırmadım.” dedi. Ben, “Bu levha nedir, bana söyle. Bu ağaç, bu süngüler niçindir?” dedim. O, “Ya Muhammed, dünyada kaç can varsa her birinin bu ağaçta yaprağı var. Ey ulu, her birinin yaprağında yerden alınan toprakla adı yazılmıştır. Ayrıca bu levhada her birinin isimleri ve yeryüzünde nerede oldukları yazılmıştır. Birinin ömrü tamamlanınca o an yaprağı kurur ve düşer. Hem bu levhada da adı silinir gider. Sonra ömrü binası yıkılır gider. O an ben onun canını alırım, hiç kimse çare bulamaz. Bir nefes alacak kadar boşa zaman harcamam, (can almak için) gecikmem, kimsenin yalvarışını işitemem. Fakat o can bahtlı olursa onu hemen bu ak süngü ile açık bir şekilde vururum. Bedbaht olursa o canı hemen kara süngü ile çaresiz vururum. Ey padişah, mümin olursa o canı göğe nur ile yükseltirim. Kâfir olursa mihtetle elem içinde, cehenneme zulmetle bırakırım.” dedi. Oradan da geçtik sonra yola koyulduk. Bir süre sonra büyük bir köşke rastladık. Onun

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

büyükliğini hiçbir göz göremez, onun nasıl olduğunu hiç kimse anlayamaz. Hiçbir yapı o yapıya benzemez. Tamamı değerli taşlarla süslü, kızıl altın kapısını açtılar ve hemen içeri girdim. O, cehennem kapısıydı. Orada kürsü üzerinde bir melek gördüm. Gökyüzü onun heybetiyle boyanmıştı. Öfkeli, sert, çatık suratlı, korkunç yüzüyle otururdu. Ona bakınca tesbih okurken onun ağzından dört yanına alevlerin saçıldığını gördüm. Ben “Ya Cebrail böylesine hiddetli heybeti olan kimdir?” dedim. “O ateş sahibidir, böyle serttir, daima isyan eder. Hakk onu yarattığından beri gülmemiş, bir nefes bile onun kızgınlığından emin değil.” dedi. Ben, “Buna selam vereyim mi?” dedim. “Ver, o seni bilir, ey imam!” dedi. Ey Allahın resulü, yerde ve gökte seni tanımayan bir melek yok. Tamamı baştan sona seni bilir. Ayrıca sana salavat ve selam verir. Sonra yanına vardım, ona selam verdim. O karşılık verdi. “Ey imam, merhaba! Cenab-ı Hakk sana Rıdvan'ınımı kerametle verdi.” dedi. Sonra, “Ya Cebrail, cehennemin kapısını açmasını söyle.” dedim. Cebrail “Ey Malik, Allah'ın huzurunda kabul edilen sevgili budur. Yarattıkları en izzetlisi, Allah'ın sevdiği, hem kalplerin tabibi olan Resul'dür. Bugün, cehennemi görmesi için sizden kapıyı açmanızı istihram eder. Kabul et ki Hakk'ın acayip kudretini görsün ve yeryüzünde kullarına (burayı) bildirsün.” dedi. Malik, eline bir kilit aldı. Ona ağzı ile ateş üfürünce ateşin uzunluğu batıdan doğuya kadar uzadı. Onun heybetinden bir hoş olup düştüm. Cebrail de dehşete kapılıp düştü. Cebrail, “Ya Malik; eğil (iyi ol), Resul oldukça latif bir zattır. Sakın sert yüzlü olma, bir saat lütufta bulun. Bu dosttur, (sen) düşmana kabalıkla davran. Gerçi bu durumda mazursun (madursun) kimseye muhtaç olmayan Allah seni azap verici olarak yarattı.” dedi. Malik döndü “Eyvallah, ona iyilikle davranmam için emredildi. Ayrıca ümmetine de iyilikle davranayım, bunu inkâr edene kabalıkla davranayım. Şimdi ben cehennemin yedi kapısının kilidini açtım. Cehennemin bir kapısından diğer kapısına kadar doksan bin yıllık yol vardır. Her kapıda da tamamı yetmiş bin olan ateşten büyük dağ vardır. Ey imam, her dağın altında ateşten bin dere vardır. Oraya varana evvahlar olsun! Her derede de yetmiş bin kişi devamlı o ateşten yanar. Her bir ateşe de yakın ateşten oluşmuş yetmiş bin hücre vardır. Hesapladım, her bir hücrenin içinde yetmiş bin çeşit azap vardır. Azap ile dolu yedi cehennem vardır. Ey ulu, cehennemin adları bunlardır. Birincisinin adı Cehennem'dir. Burası, senin ümmetin için olduğunu bil. Onlar arasında büyük suç işleyen varsa bu cehennemde yakılır. Hem ikincisinin adı Lezâ'dır. O, puta, yıldıza ve ateşe tapanlara ceza verir. O, onlara azap vermek içindir. Üçüncüsünün adı Hutame'dir. Hakk, onu Ye'cuc ve Me'cuc içindir, dedi. Onlara benzeyen kâfirler de o ateş ile azap çekecekler. Dördüncüsünün adı Seir'dir. Orada şeytanlar ateş ile yanarak erir. Beşincisinin adı Sekar'dır. O, namazı terk edenleri, zekâtı vermeyenleri hem de münafıkları yakar. Ey kardeş, altıncısının adı Cahim'dir. Orada Hıristiyanlar zakkum yer, kaynar su içer. Hem de Mecusilerin ve Yahudilerin yeridir. Onlara ateş ile azap verir. Ayrıca yedincisinin adı Haviye'dir. O, müşrikler için bir yer (köşe) olur. Allah'a ortak koşanlara azap orda olur. Sonsuza kadar artık oradan çıkmaz, orada kalır.” dedi. Sonra “Ya Malik, birini aç ki her kişinin yerini göreyim.” dedim. Açtı, bir kısım bayanları gördüm ki her biri ateşten zincirlerle bağlıydı. Karayılanlar eline, yüzüne asılıp kendilerine azap verirdi. Ben, “Bunlar kimdir, dünyada ne yaptılar ki böyle oldular?” dedim. “Bunlar, dünyada kendi yüzlerini, kendilerini süslerler. Ya da yüzü açık bir şekilde görünürlerdi, ayrıca az çok yaramaz işler yaparlardı.” dedi. Bir kısmını da katrandan olan elbiselerinin üzerine ateşler koyduklarını gördüm. Onlara kan gibi su içerirdi, onlardan tütünden duman çıkar gibi duman çıkardı. Ben, “Bunlar dünyada ne yaptılar ki onlara böyle davranılmaktadır?” dedim. “Bunlar ağıtçı kadınlardır. Ölülerin (arkasından) ağlar, (kendi) yüzlerine vururlar.” dedi. Karınları ateş ile dolmuş bir topluluk daha gördüm. Onların her birinin dudakları at, deve gibi aşağıya sarkmıştı. Ayrıca melekler bunların ağızlarına ateş ve necaset doldururdu. Bunlara ateş ve necasetleri yedirir, her birini ateşten sopalarla vururlardı. Ben, “Bunlar kimdir?” dedim. O, “Dünyada yetim malını yiyenlerdir.” dedi. Bir kısım kadınların göğüslerinden asılmış olduğunu gördüm. Her biri baş aşağı asılmış, elleri bağlı, avret yerlerine ateşten şişleri soktuklarını gördüm.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015*

1.6. Azabın Sıfatlarının Anlatımı

(Şişleri) çıkarırlar içindeki tütünü tekrar yakarlar yine hemen tekrar sokarlardı. Ben, “Bunlar kimdir?” dedim. “Onlar zina eden kadınlardır. Onlar zinadan çocuğa gebe kalırlardı, onu düşürerek telef ederlerdi.” dedi. Derilerinin etleri soyulup tekrar kendilerine yedirilen bir topluluk gördüm. Ben, “Bunlar da kimlerdir?” dedim. “Bunlar laf taşıyanlar ve gıybet edenlerdir.” dedi. Tekrar, eli bağlı sopa ile vurulan bir topluluk gördüm. Bunların karınları şişkinlikten dağa dönmüş; kimileri yüzüstü, kimileri yan tarafına düşmüş. Hiç birinin ayakta durmaya gücü yok, onlara çok fazla azap ederlerdi. “Bunlar kimdir?” dedim. “Bunlar, faiz (dünya malını) yiyenlerdir.” dedi. Bir topluluk daha gördüm. Bunların, dudaklarını tırnak ile koparır, dillerini keserlerken ağızlarına kendi kanları akardı. Bunlar feryat edip inlerdi. Ben, Malik’e “Bunlar kimdir?” dedim. “Bunlar vaaz verenlerdir.” dedi. Bunlar söyledikleriyle amel etmezlerdi, kötü işleri terk etmezlerdi. Yalan (yere) şahitlik yaparlardı, halktan rüşvet alırlardı. Ayrıca, bir topluluk daha gördüm. Elleri bağlı, tamamen yanarlardı. Boyunlarına kibrit taşlarını asmışlar, başlarını eğmişlerdi. Bu taşlar ateş olmuş yüzlerini, bütün organlarını, gözlerini yakarlardı. “Bunlar kimdir?” dedim. “Onlar, zekâtını vermeyenlerdir?” dedi. Ayrıca, yüzleri kararmış, gözleri gömgök olmuş bir topluluk gördüm. Bunlara ateşten elbiseler giydirmiş, onlara vururlardı. Ateş üzerinde yüz üstü süründürür, onlar ağlar sığır gibi bağırır ve eşek gibi anırırlardı. “Bunlar kimdir?” dedim. “Bunlar şairdir.” dediler. Kimini hicvettiler kimini methettiler. Yine bir topluluk gördüm, tamamının ellerinde saz aletleri (vardı.) Boyunlarından asılarak süründürürler, kararmış (dağılmış) yüzlerini ateş ile vururlar. “Bunlar kimdir?” dedim. “Onlar çalgıcılarıdır.” dedi. Gözü mavi, yüzü kara, ağzı açık, dudakları ayaklarına düşmüş, ağızları içine kurtlar üşüşmüş büyük bir topluluk gördüm. Bunların dudaklarından kanlı irinler akar, kötü kokular, kanlı sular gelir. Cehennem ahali ateş onları yakar, onlardan irinler, kanlı sular çıkar akar. Zebaniler (ağızından çıkanları) bunlara yedirirler. Ateşten sopa ile döverler. “Bunlar kimdir?” dedim. “Bunlar dünyada içki içenlerdir. Dünyadayken içkiyi terk edip tövbe ile (Allah’ın huzuruna) gitmediler.” dedi. Ayrıca, bir topluluk daha gördüm. Bunların ağzı açılmış, dilleri dışarı asılmış, domuza benzeyen yüzlerini (yere) sürürler ve ateşten sopa ile döverlerdi. “Bunlar kimdir?” dedim. “Bunlar, tanık olmalarına rağmen bildiklerini söylemediler.” dedi. Tekrar, bir kavim gördüm. Bunların başlarını keserler, öldürürler. Kiminin böğrünü kiminin karnını yararlar ki öldürüp kara kana kararlar. Dirilirler, onları tekrar öldürürler. Yanan ateşten oluşan bıçakla vururlar. “Bunlar kimdir?” dedim. “Onlar, haksız yere kan dökenlerdir.” dedi. Tekrar, kara yüzlü ve boyunlarına ateşten zincir bağlı bir topluluk gördüm. “Bunlar kimdir?” dedi. “Baba ve anne sözünü reddedenler, baba ve anne sözünü tutmayanlar, onların söylediklerini yapmayanlardır.” dedi. Yine, bir topluluğun üzerinde duran iki büyük melek gördüm. Bunların her birinin elinde güzleri vardı. (Melekler), güzlerini dağa (mücevhere) vurduklarında sürme gibi olurdu. Onlar, ateşin etkisiyle bahar yıldırımlarından daha şiddetli haykırırlardı. O topluluğu ateşten sopalarla vururlardı. Yüz üstü düşürürler, süründürürler. Onları kaldırarak onlara dininiz, tanrınız, peygamberiniz kimdir, diye sorarlardı. Onlar bilmiyoruz deyince tekrar vururlardı. “Bunlar kimdir?” dedim. “Bunlar (İmanî konularda) şüphe edenler, kıyamet, cehennem, cennet yok diyenlerdir, dedi. Bunların tamamını görünce “Ey Malik, şimdi cehennemin kapısını ört!” dedim. Vedalaştık, hemen yola koyulduk ve beşinci göğe ulaştık. Cebrail kapıya vardı ve “Kapıyı açın, çünkü Ahmet geldi.” dedi. “Merhaba!” dediler, kapı açıldı. Melekler selam verdi, karşıladı. “Ya Muhammed, bize müjde ver ki Hakk sana çok keramet vermiştir.” dediler. Orada çok acayip şeyler gördüm. O gökte yüce melekler vardı. Yürüdük, sonra oradan ayrıldık. Bir zaman sonra altıncı göğe eriştik. Cebrail hemen kapıya vurdu ve kapıyı açın diyerek bağırdı. “Kimdir, kimin için (kapıyı açacağız)?” dediler. O, “Hazreti Muhammed için yol açın!” dedi. “Muhammed gönderildi mi? O, âlemin övünç kaynağı, doğruluğun hükümdarı.” dediler. “Evet!” dedi ve hemen kapı açıldı. Selam verdi, melekler onu karşıladı. Orada, hiçbir gökte görmediğim kadar melek gördüm. Oldukça yüce, yüzü nurlu kürsü üzerinde oturmuş bir melek gördüm. Onun yanında da Musa oturuyordu. Onu görünce selam verdim. O, “Merhaba, Allah’a çok şükür ki Allah

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

sana bu şerefi verdi.” dedi. Tekrar, oradan da ayrıldık, hemen yedinci göğe vardık. Cebrail kapıda durdu, bağırdı. “Gelin, açın kapıyı!” diyerek bağırdı. “Sen misin, bu geç vakitte kapıda ne işin var ya da yanında yoldaşın var?” dediler. Cebrail, “O, âlemlerin övünç kaynağı olan yoldaşımdır. Hazreti Muhammed kardeşimdir.” dedi. “Dünyayı rahmet ile doldurması için Allah O’nu verdi (gönderdi) mi?” dediler. “Evet!” dedi. Hemen kapı açıldı. Selam verdi, melekler O’nu karşıladı. Orada, yedinci gökte Allah’ın dostu İbrahim’i gördüm. Beytü’l-Ma’mur’a dayanarak oturmuş, baştan ayağa nur ile boyanmıştı. Selam verdim. “Merhaba ey salih oğul, vefa denizi gel! Ey oğlum, lütfet, kerem kıl, Allah’ın yanına varınca beni an.” dedi. Orada, Beytü’l-Ma’mur’un iki açık kapısının olduğunu gördüm.

1.7. Beytü’l-Ma’mur’un Durumunun Anlatılması

Günde yetmiş bin melek varır, bir kapıdan evin içine girer. Bir kapısından da çıkar gider. O evi o gün onlar tavaf eder. Oraya giren bir meleğe ta kıyamete kadar bir daha sıra gelmez. Bir melek gördüm. Eğer, yeryüzündeki bu denizlerin ve bu suların tamamı ağzına koysalar, bunların bir damlası bile boğazına varmaz. Orada, Bahr-ı Nur adında bir deniz vardır. O, günde yedi defa o denize girer. Oradan çıkınca kanatlarını silkeler ve yünlerinden dökülen her damla kesinlikle melek olur. Haşire kadar tesbih ve tehlil (Lâilâhe illâllâh) eder. Ayrıca Beytü’l-Ma’mur’u tavaf eder. Kullukla meşgul olur, (boş kalmaz) kulluğa aykırı bir şey yapmaz. Orada duran üç melek daha gördüm. Biri, görünüş olarak sığıra, biri aslana, diğeri akbabaya benzer. Aslana benzeyen melek, tesbih eder, yırtıcı hayvanların rızkını diler. Akbabaya benzeyen melek, o da kuşların rızkını diler. Sığıra benzeyen melek, o da hayvanların rızkını diler. İsrail’in de orada durduğunu gördüm. Dört kanatlı, yüzü parlak ışık yansıtır. Başu arşın oldukça yakınına varmış hem de ayakları yerin dibindeydi. O, levha karşısında öyle durur ve Allah’ın emirlerini usul üzere kalemlerle yazar. Oradan da gittik Sidre’ye vardık. Eğer söz sanatçıları Sidre’nin vasfını anlatmak için toplanırsa, onların vasfı aciz kalır. Onun vasfı sonsuzdur, onu kim anlatabilir. Orada Cebrail ile Burak kalarak “Bu menzil bana duraktır.” dedi. Bana Refref adlı bir güzel yeşil kuş getirdiler, hemen ona bindim. Bu defa İsrail bana yol arkadaşı oldu. Oradan yürüdük hemen yola koyulduk. Yetmiş bin perde geçtikten sonra orada sayısız acayip şeyler gördüm. Her perdeyi geçtikçe bana bir Refref getirirlerdi ve ben ona binerdim. Onda, dil ile söylenerek güzelliği anlatılamayacak çok acayip (güzellikler) gördüm. Hicab-ı Kudret’e varınca heybetinden hayrete düştüm. Aklım ve fikrim gitti, sonra kendimden (geçip) habersiz hale geldim. Benliğimden hiçbir eser kalmadı. Ben nerdeyim, kim olduğumu bilmedim. Şüphesiz ben, beni gördüm. Tekrar, aklım başıma geldi. Vasfına dilin yetmeyeceği Arş’ı gördüm. Rengin nasıl olduğu hemen bilinmezdi. Aklım yine gitmeye başladı. Altıma bir kürsü koydular. Sonra Ebu Bekir sesi gibi bir ses geldi, “Otur, sırlı denizi!” dedi. Ebu Bekir sesini işitince onu duymaya çabaladım. Benden önce onun geldiğini sandım. Burada, benden önce ona yol olduğunu sandım. Bir ses geldi: “Mahzun olma, o bir melektir, o Ebu Bekir değildir. Korkmayasın diye sana sevimli olur, buraya senden başka kimse gelir mi?” dedi. Sonra tekrar ses geldi: “Ey sevdiğim buraya gel, perdeden içeri gir.” Sonra beni oldukça yakın yere, Cenab-ı Hakk’ın Kibriya’sının perdesine götürdüler. Hemen kendimi kaybettim. Aklım gitti, ne yaptığımı bilmiyordum. Şaşırdım, ne söyleyeceğimi ne yapacağımı bilmedim. O’nun lütfünün deryasından bir damla ağzıma damladı, hemen dilim açıldı. Sonra selam verdim. Hemen karşılık geldi. Hem bana lütfuyla hitap etti. Orada doksan bin söz söylendi. Sonra “Ey imam, (bu sırrı sakla!” dedi. Müstağni (yalvarmasız) bir şekilde gece ve gündüzde elli vakit namaz kılmalarını vacip etti. Emir olunca böyle hemen döndüm. Musa katına gelince bu namazı ona arz ettim. Bana, “Ya Muhammed geri dön, ümmetinin gücü yetmez, hafiflet Hak sana bunu bağışlar!” dedi. Sonra vasitasız yürüyerek tekrar döndüm, yalvararak namazın hafifletilmesini istedim. Hak bana namazın beşini bağışladı, ondan dönerek Musa’ya geldim. Musa’ya arz ettim. O, “Geri dön, Allah’a yalvar, ondan namazın hafifletilmesini iste. Ben senden önce halkı denedim, ben sana söyleyeyim, onlar o namazı kılmaz.” dedi. Oradan döndüm tekrar Allah’a vardım. Ona yalvardım ve yine durumu arz

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

ettim. Sonra bana beş namazı daha bağışladı. Hemen O'ndan Musa'ya geldim. Dön dedi, tekrar döndüm ve sonra beş namazı daha bağışladı. Geldiğim gibi Musa tekrar dön, dedi. Vardığım gibi Hak beş namazı bağışladı. Bu elli (vakit) namazdan bu beş (vakit) namaz kaldı. Musa, tekrar “Dön azaltmasını iste. Senden önce ben bu halkı gördüm, hem de Risâlet ulaştırdım. Namazı kılmazlarsa sıkıntı içinde olursun.” dedi. Ben, “Artık utanırım.” dedim. Bu beş (vakit) namaza razı oldum, ben kabul edince hemen ses geldi: “Ya Muhammed, ümmetine gece gündüz, kış ve yaz beş (vakit) namaz farz olmuştur.” İşte bu beş (vakit) namaz, elli (vakit) namaz yerine kabul edildi. Her birine on (vakit) namaz sevabı verilir. Ben orada, Cenab-ı Hakk'ın kudretinden o kadar işler gördüm ki eğer her iki âlem halkı eğer (bunların) niteliklerini anlatmaya kalksa bunların binde birini bile söyleyemezler. Cenab-ı Hakk, hemen bana emanet (tevdi) etti. “Ey Muhammed, ey sevdiğim, bil!” dedi: Benim için kim O'nun ortağı var derse sonsuza kadar cennet ona haram oldu. O, sonsuza kadar cehennemde kalacak. Ona, oradan çıkmak için yol yoktur. Ey Muhammed, halklara merhamet et! Öksüze onun babası gibi davran! Dul kadınlara er gibi ol! Hem gariplere kardeş gibi ol! Nerede olursan ol seni gözetirim. Sen, beni senden ayrı hiç düşünme! Ey Muhammed, senden önce enbiyalar, evliyalar cennete girmeyecek. Ey imam, senin ümmetin girmeyene kadar diğer ümmetlere cennet haramdır. Ben sana Makam-ı Mahmud'u verdim. Sen benim için tüm yaratılmışlardan daha sevgilisin. Âdem'e İlm-i Esmâ verdim ise, sen Hatem'e, İsm-i A'zam verdim. Melek, eğer Âdem'e secde ettiyse senin ayağının altında kaldı dokuz gök. Ay, güneş, gökler ve yıldızların her biri senin emrin altında oldu. Eğer ben İbrahim'e dost dedim ise sen benim sevdiğimsin gerçeği öyle bil! Musa ile Tur-ı Sina'da söz söylediysem ne olmuş. Ey İmam, işte nurun olduğu yerde, arşım üzerinde ben sana söz söyledim. İdris'e yüce bir mekân verdim ben senin emrinde “Kün fe-kân” (Ol emrini) verdim. Ey İmam gör, hem ben sana “Kâbe Kavseyn'i, Ev Edna” makamını verdim. Diğerlerine (peygamberlere) Tevrat, İncil ve Zebur verdim ise bunların manaları hep sendedir. Hepsinin toplamı olan Kur'an'ı, yüce delili sana verdim. Ey Resul, ben sana Fatiha, Ayete'l Kürsi, ve Amene'r Resul'ü verdim. İsa, görmeyeni görür hale mi getirdi, güzel bir şekilde ölüyü mü diriltti. Sen Cehil (Yahudi) körünün gözünü açtın. Gördü ve kendini tanıdı. Sen yardıma yetiştin, adını adımla tanıttım. Bunca binlerce sırrımı söyledim. Sonra O Kerim, İstafa'il adlı nuru çok büyük bir meleğe emretti. “O sevdiğimi cennetlere ulaştır. Ümmetinin yerini görsün.” dedi. İstafa'il cennet kapısına geldi. Kapıyı çaldı. Rıdvan duydu, “Sen kimsin?” dedi. “Ben İstafa'il'im, yanımda Muhammed Mustafa da var. Bu Allah'ın sevdiğidir. Sana emredildi. Buna, cennetin kapılarını aç ki cennetleri, Huri, Gilman ve Naim ırmaklarını seyretsin.” dedi. Rıdvan, “Merhaba, hoş geldiniz! Ey aziz, bana da bu Allah'ın sevdiğinden önce kimseye kapıyı açma, diye emredildi. Herkes gelse bile ben kimseye kapıyı açmam.” dedi. Rıdvan cennetin kapılarını açtı. Ben orada her birini seyrettim. Birincisinin adı Darü'l Celal idi. Zü'l Celal, onu inciden yaratmıştı. Hem ikincinin adı Darü's-Selam'dı. O, tamamı kızıl yakuttu. Üçüncü Cennetü'l Me'va'dır. O, zebercettendi yeşil renkler saçardı. Dördüncünün adı, Cennetü'l Huld'du. Onun kapısının sarı mercan olduğunu gördüm. Beşincinin adı Darü'n-Naim'dir. Hakim, onu ak gümüşten yaratmış. Altıncının adı, Cennetü'l Firdevs'tir. Onun kızıl altın olduğunu gördüm. Yedincisinin adı Daru'l Envar'dır. Bütün duvarı misk ve güzel kokudandır. Sekizincinin adı Cennetü'l Adn'dır. Yüce Allah, onu nurdan yaratmış. Bu söylediğim sekiz kapının her biri iki kanattan oluşur. Bir kanat ile diğer kanat arasındaki mesafe gökten ta yere kadardır. Hem kerpiçlerinden biri altın biri gümüşten olup bunlar misk ile yoğrulmuştu. Toprağı amberdir, adı za'feran (çiçeği), ırmaklarından rahmet suyu (Allah'ın rahmeti) akar. Evleri, yapıları inci ve yakuttan hem kapıları da mücevherdendir. Otlarının kokuları can bağışlar. Suları baldan tatlı, süten beyazdır. İrmağının birinin adı Kevser'dir ki tadı şekerden daha tatlıdır. O, Mustafa'ya tahsis edilmiştir. O, Havz-ı Kevser içine dökülür. Etrafında kimi inci kimi yakuttan ağaçlar vardır. Selsebil adında bir su daha vardır. Hem bir ırmağın adı da Zencebil'dir. Ayrıca Rahik adlı bir su daha vardır. O da çok büyük ırmaktır. Hiç durmadan devamlı akan süt ırmağı ile bal ırmağı vardır. Ayrıca Hamr İrmağı da vardır ki (insanı) ferahlatmasından akıl ırmağı yok olur. Hem büyük ırmaklar, sular çoktur. Sayısını ancak Allah

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

bilir. Hem altından (yapılmış) resim gibi güzel köşkler ve saraylar, göklerin yıldızları gibi sayısızcaydı. Birinci kapı namaz kılanlarıdır. Hem de o cennet onların yeridir. İkincisi zekât verenlerin, Hak yolunda hayır yapanların, üçüncüsü oruç tutanları yeridir. Dördüncüsü Emr-i Ma'ruf'u yerine getirenin, beşincisi nefsin sözünü dinlemeyenin yeridir. Altıncısı hacıları, yedincisi şehit ve gazilerin yeridir. Sekizincisi zahitlerin, (günahlardan) sakınanların ve çok ibadet edenlerin yeridir. Bu amelleri yapan kişiye bunların tamamı nasip olur. Cennetin bütün kapılarında bu yazı (Lâ İlâhe İllallâh Muhammedür Resûlullâhî Hâkka) nur ile yazılmıştır. O kadar çok gılman, huri, nimet, zevk eğlence ve köşkler var ki hiçbir dil onu açıklayamaz veya hiçbir gönül hayaliyle tahmin edemez. Göz görmemiş, kulak işitmemiş, aklın düşündüğünden ise o uzaktır. Ya Rab, bize, bütün Muhammed'in ümmetine, cenneti nasip et! Mustafa'nın yüzü suyu, iyiliği, iyi huyluluğu hakkı için. Rıdvan, "Ey Muhammed, Cenab-ı Hakk ümmetine hem sana ne nimetler hazırladığımı, cennetin içinde nasıl gizlendiğini gör." dedi. Orada çeşit çeşit içi yakut ve huri ile dolu çok köşk gördüm. Her saray içinde yetmiş bin (tane) ev vardır. Evlerin içi nur doludur, karanlık değildir. Her evin içinde biri altın, biri gümüş, biri inci, biri zümrüten oluşan dört taht kurulmuş. Bunların her birinde renk renk değerli ve güzel kumaşlarla süslenmiş yetmiş bin döşek vardı. Her döşek üzerinde bir huri oturur. Nasıl bir huridir, sanki bir nur oturur. Her bir huri renk renk ve değerli taşlarla süslenmiş yetmişer elbise giyerlerdi. Onlar, elbiseler içinde nur gibi görünür, hem kemiği hem de iliği görünürdü. Her biri başına çeşitli mücevherlerden süslenmiş sanki nurdan bir taç koymuş. Tahtın ayağı da kürsü de mücevherden oluşmuş. Orada, öyle güzel nağmeler, sesler var ki dünyada, hiçbir yerde benzeri yoktur. Dünya halkı eğer o sesi işitse kendini kaybeder pek çok yıl akli başından gider. Huriler; nazla, güzel sesleriyle bunu hoş bir şekilde söylerler.

1.8. Hurilerin Sıfatlarının Anlatımı

Biz, o nazikleriz ki asla yaşlanmayız. Çok hoşuz, bizden doyum olmaz. Biz, süslenmişiz, elbisemiz hiç eskimez, kirlenmez, yıkamayız, sabunumuz yok. Biz itaat edenleriz, sinirlenmeyiz. Gönlümüze serzenişlik, sıkıntı, usanma hiç koymayız. Biz sonsuza kadar ölmeyiz, diriyez. Ebede kadar gençlik bizimdir. Kokumuzdan akıl, bilinç ıtırılı (kokulu) olur. Yüzümüzden otağ nurlanır. Ne güzel, kişiler koca olup bizi her gece koynuna alır. Orada çok büyük ağaçlar gördüm, dibinden gül bahçesi akar, suyu gölgeler. Eğer bir atlı yetmiş yıl yol gitse, o birinin gölgesinden çıkmaz. Ağaçlar dal, budak ve yemişlerle dolu. Bunlar, tatlı renkli ve sulu yemişlerdi. Orada öyle çeşitli yemişler gördüm ki dünyada ne rengi ne de tadı var. Müminler, oradan yemişleri toplayıp (yese) onun yerine hemen yeni bir tane yetişir. Orada mümin, hangi yemişi yese ağzından o yemişin tadı gitmez. Mümin; ne zamana kadar isterse, o lezzet ağzından gitmez. Orada kimi yakut kimi inciden çeşitli develer ve atlar gördüm. Cennette otlayıp gezerlerdi. Aynı zamanda kuşlar gördüm. Kimi deve gibi yerde yürürdü, kimi suda yüzerdi. Orada oldukça büyük bir ağaç gördüm. Dalı, budakları mercan ve inci; yapraklarının tamamı kızıl altındı. Onun toprağı sürekli misk gibi kokardı. (O ağacın) dibinde gayet yüce bir saray gördüm. Onun, nurdan yapılmış nur olduğunu sanırsın. Rıdvan'a "Bu ne ağacıdır, bu köşkler kimindir, cennetin ve bu ağacın kaç sahibi vardır?" dedim. Rıdvan, "Bu Tuba ağacıdır, cennetin güzel servi ağacıdır." dedi.

1.9. Cenneti Seyrettiken Sonra Olan Haller

İşte bu beş sarayın kime ait olduğunu sorarsan biri Sare'nin, biri Meryem'in, biri Firavun'un eşinin, biri senin kızın Fatıma'nındır. Ayrıca biri Hatice Hatun'undur. Bu saraylar onların yeridir. Oradan döndüm tekrar Sidre'ye vardım, tekrar Cenab-ı Hakk Hazreti'ni gördüm. Orada Hazret'ten bana selam geldi. Cenab-ı Hakk ben kula selam verdi. Ben, "Ya Rabbena; selam sensin, hem yine senden sana selam ya Rab! Ey Celal sahibi, önu sonu zeval bulmaz Padişah; hem selam tekrar sana döner! " dedim. Sonra, "Senin mertebenin, değerinin yanımda nasıl olduğunu gördün. Senin makamın, hem ümmetinin makamının tamamından yücedir." dedi. Ben, (makamım) bütün makamların en iyisi; mertebem, zengin ve fakirlerin mertebesinin en iyisidir. Nimetinin

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

şükürünü yaratan sensin, aciz olan nimetinin şükürünü yaratabilir mi? Ben sana nimetler için şükrederim. Hem tekrar senden bana nimet gelir. Sonra, “Ey Muhammed, beş namazı yaz kış daima kıl ve kıdır. İyiliği emret, kötülükten men et. Kavminin sıkıntısına sabret. Şöyle bil ki seninleyim, yardımım seninle ve baştan sona sana tedbirli davranma vermişim.” dedi. Sonra, “Ya Rab, buraya kadar gelmemi, bu kerameti ve bunca saadet bulduğumu yeryüzüne varınca benden sorduklarında anlatayım mı?” dedim. Allah, “Ey Muhammed, söyle ve sana verdiklerimi açıkla!” dedi. Ben, “Bana kim inanır ya Rab?” dedim. “Ebu Bekir inanır sana.” dedi. Kalan müminlerin tamamı inanacak, inanmazsa cehennemde yanacak. Her ne günah işlediysen, baştan sona hepsini affettim. Günahlarının affı için kendilerine dua edilmiş olan ve benim yardımımı zafer kazanacak olan halkına geri dön. Kimseden korkma, dinini açıkla. Emredilince hemen oradan döndüm. Çünkü Beytül-Ma’mur’a geldim. Tekrar o Burak’ın üzerine bindim. O mübarek Kudüs’e tekrar geldim. Oradan da eve geldim. Ayrıca yatağımı sıcak buldum. Cenab-ı Hakk’ın hikmetiyle yatağım soğumamış, hala sıcaktı. Sabah olunca Peygamber, Abbas’a: Kim ilk önce gelip bana uğradıysa, hiç şüphenez Allah onları yüceltti. Bu yüceltilenler arasında Abbas’ın çocukları ilk sırayı aldı. Sonra, “Ya Amca, kimseye anlatma, ta ki inanmayıp yalanlarlar.” dedi. Abbas, “Vallahi, ben saklamam açıkça söylerim. Kimsenin korkusundan da gizlemem. Senin (söylediklerin) hiç uydurma olur mu?” dedi. Sonra Abbas Harem’e vardı, her ne ki Peygamber’den işitmişse söyledi. Lanetlenmiş olan Ebu Cehil bunları işitti ve Resul’ü görünce hemen “Kudüs’e bu gece gittiğini sen mi söyledin? Şimdi, Kudüs’ün her bir kapısının ve mihrabının özelliklerini bana söyle.” dedi. Hemen o anda Cebrail o Halil’in (Resulün) gözünün önüne Kudüs’ü getirip gösterdi. (Kudüs’ün) her bir nesnesinden ne sormak istersen sor. Apaçık bir şekilde her bir özelliğini bir bir haber verdi. “Şam yolunda kervanımız var ondan da haber ver.” dediler. “İşte kervanımız buraya çok yakın. Güneş doğunca kervanımızı dağ başından çıkacak. Şol filan semiz deve başı çekmektedir. Gözetleyin başta o görünecektir.” dedi. (Gözedenler) konuşularken “İşte dağın başından güneş göründü.” dedi. Biri de hemen sonra “İşte deve ve sahibi geldi! Aferin Muhammed” dedi. Lanetlenmiş Ebu Cehil bunları görünce ellerini birbirine vurdu. (Yanıdakilere) seslendi: Bu büyücüdür, bütün büyücülerin de hocasıdır, dedi. Müminler, ey ahmak kişi bu mucizedir. Ey cahil eşek, ey köpek, bunun neresi sihirdir, böyle sihir olur mu? Ey ahmak, ey yüzü sert (kişi) hangi büyücü böylesini söyleyebildi? Sihir işinden dolayı mucizenin ne olduğunu (sen) bilemezsin!” dedi. Resul, “Şu filan kişi, filan yerde konaklamış yatıyordu. Susamıştım onun suyunu içtim, suyun ağzını da kapatmadım. Gidiniz, suyunu içtiğimi, o suyu helal etsin dediğimi, ona söyleyiniz.” dedi. Vardılar sordular, o kişi “Muhammed’in sözü doğrudur. Suyun kapağını kapatmıştım, açık buldum. (Kabin içinde) su çoktu ama azıcık kalmıştı. Suyu kim içtiyse helal hoş olsun.” dedi. Hem bu kıssa burada tamam olsun. Okuyanı, dinleyeni, yazanı rahmetinle mağfîret buyur ya Gani!

2. Mi’râc Mucizesi Bölümünün İncelenmesi

2.1. Mi’râcın Tarihi

Mirâcın vukûbulduğu sene, ay ve gün kesin olarak bilinmemektedir. Hz. Hatice ve Ebû Talib’in vefatını müteakip Miladi takvime göre 622 yılında Mi’râc hadisesi gerçekleşmiştir. Türkiye’de ise recep ayının 27’nci gecesi Mi’râc Kandili olarak kutlanmaktadır.

Muhammed, eserinde “rebiülevvel ayının pazartesi gecesinde” vukûbulduğunu söylemiştir.

Rebî‘u’l-evvel ayı kıtlu ayda
Dü-şenbih gicesi devletlü ayda

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

2.2. Dâvetin Tebliği

Hz. Peygamber ahabıyla yatsı namazını kıldıktan sonra Ümmühânî'nün⁵ evine gelip yatar. Gece yarısı vitri kılmak için kalkmayı düşündüğü sırada Hz. Cebrail tarafından davet edilir.

Çılup eşhâb ile yatsuyı kıdum
Çurup vitri kılam dün ile didüm

Gelüben Ümmühânî'nün evinde
Çarâr aldum anuñ ben döşeğinde

Yaturken Cebra'îl âvâzı geldi
Çanadınuñ üni pervâzı geldi

Hemân çurdum aña virdüm selâmı
Taħıyyetler daħı dir kııl kıyâmı

Buyurdı kim dilerem didi sen hem
Bu gice göklere başgıl çadem dem

2.3. Davete Gelen Cebrail

İfadelerden Hz. Peygamber'in, Cebrail'i insan suretinde gördüğü anlaşılmaktadır. Cebrail'in yüzünün çok güzel olduğunu, dünyada asla o güzellikte birisinin olamayacağını ifade ettikten sonra Hz. Cebrail'in ipekten rengârenk elbiseler içinde olduğunu, inci, yakut ve değerli taşlarla süslendiğini söylemiştir.

Mi'râc-nâmelerin birçoğunda bu bölümden önce Hz. Peygamber'in göğsünün açılıp bütün beşeri kusur ve ayıplardan temizlendiği, kalbine iman ve hikmetin doldurulduğu zikredilmişken bu eserde böyle bir bölüm oluşturulmamıştır. Ayrıca bu eserde giyim ve kuşamıyla ön plana çıkartılan Hz. Cebrail olmuştur. Diğerlerinde ise Hz. Peygamber'e cennetten getirilip hulle giydirildiği, tac ve kemer taktırıldığı ifade edilmiştir.

Sevindüm ben işidicek bu sözi
Görürem Cebra'îl'ün daħı yüzi

Güzeldür şöyle kim dünyâda hergiz
Aña beñzer vücûda gelmez er kız

Çarîr tonlarla tonanmış mülevven
Muraşşâ⁶ dürlü yâçutla müzeyyen

2.4. Mi'râc'ın Başladığı Yer

Hz. Cebrail'in gelmesiyle birlikte Ümmühani'nin evinden çıkarak Mekke'de bulunan Mescid-i Harâm'a geliyorlar. Eserde Mi'râc'ın başladığı yer İsrâ sûresi'nde ifade edilenle uyum içindedir.⁶

⁵ Hz. Peygamber'in amcasının kızı, Hz. Ali'nin ablasıdır.

Hemān dem Ümmühānī'nün evinden
Çıkup varduk Harem içine andan

2.5. Mi'râc'da Kullanılan Binitler

2.5.1. Burak

Burak, Hz. Peygamber'i Mekke (Mescid-i Harâm)'den Kudüs (Mescid-i Aksâ)'e kadar götüren bineğin adıdır.

Ol Burâk altumda şöyle yürüdü
Her adımı göz irince yir idi

Şöyle yürüdü ki yıldan dağı tiz
Bir dem içinde irişdük Kudüs'e biz

Burak, hadislerde “Katırdan küçük merkepten büyük, uzun, beyaz renkli, adımını gözünün erişebildiği yerin en sonuna kadar atabilen” bir binek olarak tanımlanmıştır.⁷

Fakat eserde Burak “Yüzü insan yüzüne benziyordu ama boyu bir deveden daha uzundu. Boynu da ata benziyordu. Tüyü güzel kokulu miskten; teni kızıl elmastan; ayağı altından; gözleri ve kulakları inciden ve zümrütden idi; bir deve gibi ayakları ve güzel kokan sığır kuyruğu gibi kuyruğu vardı; yuları kızıl altından idi ve türlü türlü değerli taşlar, cevherler diziliyordu; kırmızı renkli akik taşından olan üzensine beyaz inciler ve değerli mavi taşlar dizilmişti. Burak'ın tüylerinin rengi kara ve aktı. Hz. Âdem yaratılmadan önce cennet içinde yaratılmış. Cennette kuşların bulunduğu bahçe içinde gezen bir binekti. Her bir adımını gözün görebildiği yer kadardı. Rüzgârdan daha süratliydi” ifadeleri ile daha ayrıntılı bir şekilde tasvir edilmiştir.

Burâk gelmiş görürem anda tırmış
Degüldür aña beñzer kimse görmüş

Yüzi âdem yüzine beñzer anuñ
Yücedür boyı boyından devenüñ

Hemān boynı dağı hem ata beñzer
Tüyi durur velikin misk-i ezfer

Teni cevher kızıl altun ayağı
Gözi incü zümürüdden kulağı

Deve gibi ayağı kuyruğı var
Şıgır kuyruğı gibi ille ‘anber

⁶ “Bir gece, kendisine bazı delillerimizi gösterelim diye kulu Muhammedi, Mescid-i Haramdan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksaya götüren O zatın şanı ne yücedir! Bütün eksikliklerden uzaktır O! Gerçekten, her şeyi işiten, her şeyi gören O'dur.” Kur'an, İsrâ Süresi, 17/1.

⁷ Muhammed Bin İsmâil Ebu Abdillâh El-Buhârî, *Sahihü'l-Buhârî*, c.5, s.52, 3887.

Kızıl altundan uyanı eyerlü
Muraşşa^ç cevher ile dürlü dürlü

ç Akıktan kırmızı renklü üzengü
Düzülmüş dürlü pîrûze aq incü

Tüyi rengi kimi kara kimi aq
Yaratmadın dağı bu Âdemi Hâkq

Yaratmışdı anı uçmak içinde
Gezerdi murğ-ı zârı bâğ içinde

2.5.2. Merdiven

Hz. Peygamber'in Kudüs'ten gökyüzüne (birinci kat göğe) kadar taşıyan aracın adıdır. Bazı eserlerde bu nakil aracı "Mi'râç" ismiyle anlatılmıştır.

Eserde merdiven isimli nakil aracı şu şekilde tanımlanmış ve tasvir edilmiştir. "Hemen sonra bir merdiven getirirler ve onu yerden ta gökyüzüne kadar dikerler. Bir ucu yerden göğe kadar ulaşır. Nurunun aydınlığı yeryüzünü kaplar. Merdivenin direklerinden biri gümüş diğeri kızıl altındı. Ayakları yakuta benzeyen kırmızı taştan, inciden, kızıl yakuttan, sarı yakuttan, gök mavisi yakuttan, altından, kızıl, yeşil, sarı ve beyaz cevherdendi. Cebrail "Yürü ey ulu! Ey peygamberlerin Allah'a en sevgili olanı!" dedi. Hz. Peygamber, Allah'ın adını zikredip merdivene ayak basar ve gökyüzüne sağ salim ulaşır.

Pes getürdiler hemân bir nerdübân
Dikdiler yirden anı tâ âsumân

Bir ucu yirde göge yitdi biri
Nûrınun aydınlığı dutdı yiri

Bir diregi aq gümüş idi anuñ
Kızıl altun biri ol nerdübānuñ

Ayakları kimi laçl kimi incü
Kızıl yâkut kimisi kimi şaru

Kimi gök yâkut idi kimisi zer
Yeşil kızıl şaru aq dürlü cevher

Cebra'îl didi ki yüri iy ulu
İy nebîlerden Hâkq'a sen sevgülü

Nerdübāna Hâkq adın zıkr idüben
Hoş kadem başdum göge şağ u esen

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

2.5.3. Refref

Hız. Peygamber'in, Sidre'den sonra yetmiş bin hicâb geçerek Arş (Hicâb-ı Kudret)'a gidip gelirken bindiği aracın adıdır. Eserin sadece bir yerinde Refref adlı bineği yeşil renkli bir kuş şeklinde tanımlamıştır.

Bir yeşil hoş kuş getürdiler baña
Refref adlu ben hemân bindüm aña

Yoldaş oldu bu kez İsrâfil hemân
Yürüdük andan dağı oldu revan

Tâ ki geçdük anda yitmiş biñ hicâb
Çok ' acâyib gördüm anda bî-hisâb

Her hicâb geçdükçe bir Refref baña
Getürürlerdi binerdüm ben aña

Görmüşem dürlü ' acâyib anda ben
Dil ile söylenimez ola hasen

Tâ ki irişdüm Hicâb-ı Kudret'e
Heybetinden düşdüm anda hayrete

2.6. Gaybi Sesler

Hız. Peygamber Burak adlı binekle Kudüs' e doğru ilerlerken Cebrail, Hız. Peygamber'e "Kim çağırırsa çağırısın, kimseye yönelme." diye uyarıda bulunur. Hız. Peygamberin sağ tarafından "Ey Muhammed! Bana dön." diye bir ses gelir. Hız. Peygamber sesin geldiği tarafa hiç dönüp bakmaz. Sol tarafından da "Ey Muhammed, Ey Muhammed! Bu tarafa dön ve beni dinle. Sana nasihat edeceğim." diye bir ses gelir. Hız. Peygamber o tarafa da hiç dönüp bakmaz. Cebrail'e "Bunlar kimlerdir?" diye sorunca Cebrail "Onlardan biri Hıristiyan'dır, diğeri de Yahudi'dir. Yerleri cehennem ateşidir. Sen bunlara yönelip de birine cevap verseydin senin ümmetinin kimisi Hıristiyan kimi de Yahudi olurdu." diye cevap verir.

Yâ Muhammed didi Cebrâ'îl baña
Kim çağırısın iltifât itme aña

Şağ yanumdan geldi pes didi bir ün
Yâ Muhammed yâ Muhammed baña dön

İltifât eylemedüm hiç dönmedüm
İrmedüm gözüm önümden dönmedüm

Şol yanumdan dağı geldi pes bir ün
Yâ Muhammed yâ Muhammed dir bugün

Diñle sözümü berü dön sen baña
Kim naşihat direm işit ben saña

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Dönmedüm hiç iltifât eylemedüm
Cebra'îl'e kim durur bunlar didüm

Cebra'îl didi ki Tersâ'dur biri
Hem Yahūdî pîri od durur yiri

Sen bulara iltifât ger eyleseñ
Ya cevâb virseñ birine söyleseñ

Ümmetüñ şoñra olurlardı Yehūd
Kimi Tersâ olur idi kim Cühüd

2.7. Kadın

Yine Kudüs yolundayken zülüfleri yüzünde, çenesinde beni olan, ağzı gonca gibi, boyu uzun, güzel yüzlü, süslü ve hoş bir kadın hürmet ederek Hz. Peygamber'e "Ey Muhammed, ey Muhammed! Bir bakıver bana, senden bir isteğim var." diye seslenir. Hz. Peygamber kadına hiçbir şey söylemez ve yönelip de yüzüne bakmaz. Bunun üzerine Cebrail, "Ey Allah'ın Resülü! Yaptığımı beğendim onu kendine kabul kılmadın. Bu, insanları kendine meftun eden aldatan ve sonra da hüsrana uğratan dünyadır. Önce kendisine bağlar, âşık eder sonra da cefasını çektirir. Dünyanın işi böyledir, hiç kimseye vefa göstermez. Ey Ulu! Sen bu kadına yönelip cevap verseydin eğer bu dünya senin ümmetini aldatırdı. Ümmetinin hepsi bu dünyaya tapardı. Zühd ve takva kapısını kapatırdı." diye cevap verir.

Geldi bir ' avret bu kez i' zâz ile
Ağzı gonca boyı ra' nâ nâz ile

Zîneti zîba katı şâhib-cemâl
Zülfi yüzünde zenehdânında hâl

Yâ Muḥammed yâ Muḥammed dir baña
Bir nazar kıl hâcetüm vardur saña

Hergiz aña iltifât eylemedüm
Yüzine hiç bakmadum söylemedüm

Cebra'îl didi ki taḥsîn yâ Resûl
Kim anı hiç kılmaduñ saña kabûl

Dünyedür bu ḥalkı meftûn kılcı
Aldayuban şoñra maḡbûn kılcı

Mihr ider evvel kıllur şoñra cefâ
İşi budur kimseye kılmaz vefâ

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

İltifât itseñ buña sen iy ulu
Aldar idi ümmetüni şoñra bu

Cümlesi bu dünyeye şapar idi
Zühd ü taqvâ şapusın yapar idi

2.8. Namaz

2.8.1. Kudüs (Harem, Mescid-i Aksâ)'te Peygamberlerle Kılınan Namaz

Hz. Peygamber, Burak ile Kudüs'e gelince Cebrail-i Emin Allah Resulüne "İn!" diye seslenir. Cebrail Hz. Peygamber'in önünde Harem (Mescid-i Aksâ)'e girerler. Bütün peygamberlerin ruhları eksiksiz olarak orada Hz. Peygamber'e selam verir. Hz. Peygamber, mihraba geçip imam olur ve bütün peygamberlerin ruhları da kendisine uyar. Hz. Peygamber, namaz bittikten sonra her şeyin sahibi olan Allah'a dua eder.

Çün Harem şapusına varduğ hemîn
İn didi pes baña Cebrâ'il Emîn

İndüm anda ol Burâk durdı hemân
Cebra'il öñümce yürüdük revân

Enbiyâ ervâhı gelmişler tamâm
Şarşu geldi virdiler baña selâm

Pes geçüp mihrâba ben oldum imâm
Enbiyâ ervâhı uydılar tamâm

Ben imâmluğ eyledüm kılduğ namâz
'Arza kıldum Mâlikü'l-mülk'e niyaz

2.8.2. Hicâb-ı Kudret'te Beş Vakit Namazın Farz Oluşu

Cenab-ı Hak, Hz. Peygamber'e Hicâb-ı Kudret'te gece ve gündüz elli vakit namaz kılmalarını vacip eder. Hz. Peygamber, elli vakit namaz vacip olunca hemen Hz. Musa'nın yanına gelir ve durumu ona arz eder. Bunun üzerine Hz. Musa "Ya Muhammed! Geri dön, ümmetinin gücü yetmez, elli vakit namazı hafiflet. Hak sana bunu bağışlar!" diye söyler. Sonra Hz. Peygamber vasıtasız yürüyerek tekrar döner ve Allah'a yalvararak namazın hafifletilmesini ister. Cenab-ı Hak, elli vakit namazın namazın beş vaktini bağışlar. Hz. Peygamber, dönerek durumu Hz. Musa'ya arz eder. Hz. Musa, "Geri dön, Allah'a yalvar. O'ndan namazın hafifletilmesini iste. Ben senden önce halkı denedim. Ben sana söyleyeyim, ümmetin o namazı kılmaz." dedi. Hz. Peygamber, tekrar geri döner ve Allah'a yalvarıp durumu arz eder. Cenab-ı Hak, beş vakit daha bağışlar. Tekrar Hz. Musa'nın yanına gelip durumu arz eder. Hz. Musa tekrar "Dön, namazı hafiflet!" der. Hz. Peygamber, bu şekilde gidip geldikçe Cenab-ı Hak beş vakit daha bağışlar. Elli vakit namaz bu şekilde beş vakit namaza düşer. Hz. Musa, Hz. Peygamber'e "Dön, azaltmasını iste. Senden önce ben bu halkı gördüm, hem de Risâlet ulaştırdım. Namazı kılmazlarsa sıkıntı içinde olursun." der. Hz. Peygamber de "Ben, artık utanırım, geri dönemem." diye cevap verir. Hz. Peygamber beş vakit namaza razı olunca Cenab-ı Hak'tan "Ya Muhammed, ümmetine gece gündüz, yaz kış, beş vakit

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

namaz farz olmuştur.” diye ses gelir. İşte bu beş vakit namaz, elli vakit namaz yerine bu şekilde kabul edilmiştir. Her bir vakit namaza on vakit namaz sevabı verilmiştir.

Ümmetüme vâcib itdi bî-niyâz
Gice gündüz kıllalar elli namâz

Emr olıcağ böyle pes döndüm hemîn
Çünkü Mûsâ kıtına geldüm yaqîn

‘Arza kıldum bu namâzı çün aña
Yâ Muhammed dön girü didi baña

Ümmetüñ tākāt getürmezler aña
Taḥfif iste var bağışlar Ḥaqq saña

Vāsıtasuz ben yine döndüm hemîn
Yalvaruban taḥfif istedüm yaqîn

Biş namâzı Ḥaqq bağışladı baña
Döndüm andan Mûsâ’ya geldüm aña

‘Arza kıldum ol didi döngil girü
Taḥfif iste var Çalab’dan yalvaru

Senden öñdin ḥalkı ben çok şınadum
Kılmaz anlar anı saña ben didüm

Döndüm andan Ḥazret’e vardum yine
‘Arz’a kıldum ḥâli yalvardum yine

Pes bişin daḥı bağışladı baña
Geldüm andan Mûsâ’ya didüm aña

Dön didi döndüm yine vardum yaqîn
Pes bişin daḥı bağışladı hemîn

Geldügümce karşı Mûsâ dön didi
Vardugumca Ḥaqq onun bağışladı

Tâ ki kaldı elliden bu biş namâz
Didi Mûsâ dön yine var iste az

Senden öñdin ben bu ḥalkı görmişem
Ben risâlet bunlara ırgürmişem

Odlu olursın kılamazlar saqın
Ben didüm utanuram ancak hemîn

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Rāzı oldum işbu bişe ben yaķın
Çün ab l ıldum nidā geldi hem n

Yā Muħammed  mmet ne biş namāz
Farz oldu gice gündüz ıř u yaz

İşbu biş urdı ol elli yirine
On namāz ecri viril r birine

2.9. Hic b-ı Kudret'te Hz. Peygamber'in Ağzına Düřen Damla

Hz. Peygamber, Hic b-ı Kudret'e varınca Cenab-ı Hakk'ın heybetinden hayrete düşer ve kendinden geip benliğinden habersiz hale gelir. şaşırıp kalır, ne söyleyeceğini ne yapacağını bilemez. O an Allah'ın lütfunun deryasından bir damla Hz. Peygamber'in ağzına damlar ve hemen dili aılır. Sonra Cenab-ı Hakk'a selam verir. Cenab-ı Hak, kendi lütfuyla Hz. Peygamber'in selamını alır, doksan bin kelim söyler ve bu sözleri bir sır olarak saklanması ister.

Pes nidā geldi yine kim gel ber 
Yā ĥab b m perdeden gir ier 

Pes iletdiler beni i nen yaķın
Ĥaķķ Te'  l  kibriy sı perdesin

Ç n getürdi ben de ned m b -g m n
Kendü kend mi yit rmiřem hem n

Gitdi 'aqlum bilmezem kim n'eyleyem
V lih oldum bilmezem ne söyleyem

Luťfi dery sından ađzuma yaķın
amdı bir atre dil aıldı hem n

Pes sel m virdüm hem n geldi cev b
ıldı luťfiyla yine baňa ĥiř b

S ylenildi anda oķsan biň kel m
Pes didi kim sırrı řaķla y  im m

2.10. Gökler

Bakara⁸ ve N h⁹ s resinde göklerin yedi kat halinde yaratıldığından bahsedilmiştir. Muhammed, eserinde gök kapılarından girişteki merasimleri ve yedi kat gökte gördüklerini tek tek anlatmıştır.

⁸ "O, yeryüzünde olanların hepsini sizin iin yaratan, sonra göge yönelip onları yedi gök h linde d zenleyendir. O, her şeyi hakkıyla bilendir." Kur'an, Bakara S resi, 2/29.

⁹ "G rmediniz mi, Allah yedi göğü tabaka tabaka nasıl yaratmıştır?" Kur'an, Necm S resi, 71/15.

2.10.1. Birinci Kat Gök

Hız. Peygamber, merdivene basınca birinci kat göğe ulaşır. Ulaştıklarında cennetin Refi adlı kapısı kapalıdır. Cebrail; hemen kapıya bakar, kapının kapalı olduğunu görünce kapıya vurur. Kapıcısı olan İsmail sesi işitip kapıya bakar ve “Geç vakitte kapıyı çalan kim?” diye sorar. Cebrail de “Ben Cebrail'im, açın kapıyı! Sevinin, saygı gösterip hürmet edin, itaat edin. Yanımda gelen Muhammed Mustafa'dır, Hakk'ın sevgilisi ve bütün peygamberlerin imamıdır. Allah onu şirk pisliğinden bütün dünyayı temizlemesi için gönderdi.” diye seslenir. İsmail gelip hemen kapıyı açar. Melekler de karşılayıp Hız. Peygamber'e hürmet ve itaat eder. Hız. Peygamber, İsmail'e selam verir. Melekler “Ey peygamberlerin şahı, ikram sahibi, nebilerin önderi! Hoş geldin.” diye selamını alırlar.

Geçüp andan yine olduḡ revāne
İrişdüḡ tā ki evvel āsumāne

Refī' adı ḡapusu baḡlu muḡkem
Ki İsmā' il ḡapucısı adı hem

Hemān çün Cebrā' il ḡapuya baḡdı
Görür kim baḡlamışlar ḡapu ḡaḡdı

Çün İsmā' il işitdi döndi baḡar
Didi kimdür ki ḡiç vaḡt ḡapu ḡaḡar

Didi Cebrā' ilem açuñ ḡapuyı
Gelüñ şādān olun ḡiluñ ḡapuyı

Ki bilemce Muḡammed Muşḡafā'dur
ḡabīb-i ḡaḡḡ imām-ı enbiyādur

Didi ol virbidi mi Allāh anı
Ki şirk çirkinden arıda cihānı

Didi geldi hemān açıldı ḡapu
Melekler ḡarşu geldi ḡıldı ḡapu

Hemān İsmā' il'e virdüm selāmı
Cevāb virdi melā' ikler tamāmı

Didi hoş geldüñ iy şāh-ı risālet
Nebiler serveri kām-ı keramet

Sayısını ancak Allah'ın bildiḡi kadar çok olan meleḡin saf tutup ayakta durduḡunu ve durmadan Allah'ı tesbih ettiklerini görür. Bu meleklerin her birinin bin tane başı olduḡunu, her başında bin tane yüzü olduḡunu fark eder. Her yüzde de bin tane aḡzın, her aḡzda da bin tane duanın var olduḡunu, her bir aḡzın tam bin söz söyleyerek sürekli Allah'ı tesbih ettiklerini müşāhede eder.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Hem anda çok ferîştehler tûrurlar
Şağışın anlar ancak Hakk bilürler

Dutup şaff cümlesi kılmış kıyâmı
Oturmaz tesbîh okurlar müdâmı

Birin gördüm tûrur biñ başı vardur
Ki her başında biñ yüz âşikârdur

Ki her yüzde dehâmı biñ var anuñ
Ki her femde zübânı biñ var anuñ

Diliyle biñ luğat söyler tamâmet
Luğatle tesbîh eyler ol müdâmet

2.10.2. İkinci Kat Gök

Birinci kat göğü geçip kinci kat göğe ulaşırlar. Cebrail, yüksek sesle “Kapıyı açın. Ey melekler, gelin hayır, bereket(inci, para, şeker, tahıl) saçın!” diye seslenir. Melekler ise “Bu kapıda duran kimdir? Böyle geç vakitte gelip kapıya vuran?” diye ses verirler. Cebrail de “Benim ve yanımdaki Mustafa’dır. Allah’ın sevgilisi, peygamberlerin şahıdır.” diye cevap verir. Melekler “Merhaba!” diyerek kapıyı açıp Hz. Peygamber’i karşılarlar. Mihyail adlı bir melek “Cömert insan merhaba, gel Seydi!” diyerek Hz. Peygamberi’i içeri davet eder. Orada bulunan melekler Hz. Peygamber’in verdiği selamı tam olarak alırlar. Her bir melek Hz. Peygamber’i ziyarete gelir. O sırada Hz. Peygamber, son derece büyük olan dört meleğin Mikâil’in karşısında durduğunu görür. O meleklerin biri Miyyâil, biri Arâfil, biri Mekyâil, biri de Arâbil’dir. Her birinin emrinde, bin tane meleğin olduğunu, durmadan Allah’ı tesbih ettiklerini ve bütün feleklerin bu tesbihle dolduğunu müşâhede eder.

Geçüp andan dağı olduğ revâne
İrişdük pes ikinci âsumâne

Çağırdı Cebra’îl kapuyı açuñ
Melâ’ikler gelin saçuyı saçuñ

Didiler kim durur kapuda duran
Gelüben böyle gic vaqt kapu uran

Didi benven bilemce Muştafâ’dur
Hâbîbu’llâh o şâh-ı enbiyâdur

Didiler merhabâ kapu açıldı
Selâm virdi melekler karşı durdı

Bir melek var anda Mihyâ’îl adı
Merhabâ gel yâ kerîm seyid didi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Selâm virdüm cevâb virdi tamâmet
Melâ'ikler beni kıldı ziyâret

Görürem anda Mihyâ'il'e karşı
Dururlar dört ferîşte gâyet ulu

Biri Mi'yâ'il adlu bir 'Arâfil
Biri Mek'yâ'il ü biri 'Arâb'il

Biri hükminde var biñ şaff melekler
Okurlar tesbîhi tolar felekler

2.10.3. Üçüncü Kat Gök

İkinci kat göktekilere veda edip üçüncü kat göğe ulaşırlar. Cebrail kapıya vurunca içeriden “Kimdir o?” diye ses gelir. Cebrail de “Cebrail'im! Yanımdaki yârim, azizim, kardeşimdir. O, Allah'ın Resulü, Enbiyaların şahıdır. Allah'ın sevdiği, Muhammed Mustafa'dır.” diye cevap verir. İçeri girince Hz. Peygamber, yüce bir melek görür. Bu meleğin tam yetmiş bin başı olduğunu, her başında yetmiş bin yüzün ve her yüzde de yetmiş bin ağzın olduğunu, her ağızda da o kadar dilin var olduğunu müşâhede eder. Bu meleğin her dil ile bir kelime/lügat söylediğini, her kelimeyle/lügatle devamlı tesbih okuduğunu fark eder. Sonra Hz. Peygamber, Cebrail'e “Bu kimdir?” diye sorar. Cebrail de “Bu, herkesin rızkını taksim eden, rızktan sorumlu olan Kasımu'l Erzak'tır.” diye cevap verir. Hz. Peygamber, bu katta dünyanın denizine hiç benzemeyen bir deniz görür. Bu denizin göğe çıkarken gördüğü denizlerden çok büyük olduğunu, yeşil renkli ve meleklerle dolu olduğunu müşâhede eder.

Vedâ' idüp yine olduk revâne
İrişdük çün üçünci âsumâne

Varup Cebrâ'il anda urdı kapu
İçerüden didiler kim durur o

Didi Cebrâ'il'em bilemce yârum
'Azizüm arkadaşumdur sâzkârum

Resûlu'llâh ki şâh-ı enbiyâdur
Hâbîbu'llâh Muḥammed Muştafâ'dur

Ḳapuyı açdılar girdük içerü
Ki anda bir ferîşte gördüm ulu

Tamâm yitmiş biñ anuñ başı vardur
Başında yüzi heftâd hezârdur

Ki var her yüzde yitmiş biñ dehânı
Her ağzında ki yitmiş biñ zübânı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Her dil ile bir luğat söyler tamām
Her luğatle tesbîh okur ol müdām

Pes didüm Cebrā'îl'e bu kim durur
Didi bu rızq üstüne hâkim durur

Ķāsımu'l-erzâk durur adı bunuñ
Ķısmet ider rızqını bu kamunuñ

Geçdüm andan bir deñiz gördüm yine
Beñzemez hergiz bu dünyā baħrine

Ol deñizlerden ki gördüm bu ulu
Hem yeşil rengi meleklerle tolu

Yolda giderken sayısını sadece Allah'ın bildiği pek çok melek görür. Bu meleklerin tamamının yüzü secdede tesbih okuyup durduklarını müşâhede eder. Meleklerin omuzlarının birbirine çok yakın olduğunu aralarına kılın bile sığamayacağını fark eder. Oradan geçip devam edince bazıları kürsü üzerine oturmuş melekler görür. Bu meleklerin devamlı oturduğunu, bin başı ve yetmiş bin kanadı olduğunu, bunların dört bir yanında heybetli, korkunç, sert yüzlü, kızgın, öfkeli meleklerin olduğunu müşâhede eder. Bu meleklerin bir kavme azap edip durduklarını, ateşli sopalarla bu kavmi dövüklerini ve kavmin feryat edip inlediklerini görür. Hz. Peygamber, Cebrail'e "Bunlar kimdir?" diye sorar. Cebrail de "Bunlar zalim padişahlardır, aylarca yıllarca halkına eziyet ederlerdi. Kıyamet kopana kadar bunlara böyle azap verilecektir." diye cevap verir.

Gördüm anda çok melekler bî-şümār
Şağışın bile meger Perverdigār

Cümlesinüñ secdededür yüzleri
Birbirisine yaqın omuzları

Şöyle kim şıgmaz aralarına kıl
Tesbih okurlar dururlar eyü bil

Geçdüm andan bir melek gördüm yine
Kim oturmuş idi kürsî üstüne

Biñ başı var daħı yitmiş biñ tamām
Var kanatları oturmuşdur müdām

Dört yanında çok sehimmāk var melek
Tünd-rü şöyle hışimmāk var melek

Çünkü bir kavme ' azāb itmekdeler
Od çomāğ ile urup gitmekdeler

Dögerler yüzlerini başlarını
Olar ağlar dökerler yaşlarını

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

ılur anlar her biri feryād u zār
Ben didüm Cebrā'îl'e kimdür bular

Didi zālîm pâdişāhlardur bular
Zulm iderdî sāl ü mâhlar ki bular

Kim opunca tâ kıyāmet bu 'azāb
ılunur hem bunlara işbu 'itāb

Hz. Peygamber, burada gördüğü denizlerden daha büyük bir deniz görür. Hz. Peygamber, Cebrail'e "Bu ne denizdir, bu denizin adını nedir?" diye sorar. Cebrail de "Bunun adı Bahr-i Nikām'dır. Allah, Hz. Nüh'a tufanı buradan verdi." diye cevap verir.

Gördüm anda bir deñiz var şü olu
Ol deñizlerden ki gördüm bu ulu

Pes didüm Cebrā'îl'e kim bu deñiz
Ne deñizdür adını bunuñ diñiz

Ol didi adı bunuñ Baħr-i Niām
Nüh'a bundan virdiler tufanı hem

2.10.4. Dördüncü Kat Gök

Hemen dördüncü kat göğe ulaşırlar. Cebrail-i Emin, "Bunu hemen açın!" diye kapıyı çalar. İçeriden "Böyle geç vakitte kapıda duran kimdir?" diye cevap gelir. Cebrail de "Cebrail ile onun yol arkadaşı, risālet mülkünüñ şahı var." diye seslenir. Kapı açılınca Hz. Peygamber ve Cebrail "Merhaba!" diye selam verir. Melekler de beliğ bir kelamla onları selamlayıp karşılar. Hz. Peygamber, dördüncü kat göğün kızıl altın renginde olduğunu müşāhede eder. Salsail adlı bir melek "Ey Muhammed sana müjdeler olsun! Allah'ın huzurunda enbiyalardan daha sevgilisin, daha yücesin! Ey Habib, hem şefaathakkı senindir, ümmetin bahtlı ve çok nasiplidir!" diye Hz. Peygamber'i karşılayıp selam verir. Burada saf tutmuş olarak gördüğü sayısız meleklerin hepsi Salsail'in hükmündeydi. Bunlar gece gündüz, durmadan ve usanmadan Allah'ı tesbih ederlerdi.

Durmadu andan daı oldu revān
Çünki dördünci göge irdük hemān

Pes önümce vardı Cebrā'îl Emīn
apuyı adı açuñ didi hemīn

Pes cevāb geldi didi kim kim durur
Böyle gic vat bu apuda kim durur

Didi Cebrā'îl bile hem-rāhı var
Ol risālet mülkünüñ hem şāhı var

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Didiler kapu açıldı merhabā
Ol melekler karşı geldi hoş-edā

Pāk kızıl altundan idi ol felek
Anda var Şalşā' il adlu bir melek

Karşı geldi ol selām virdi baña
Yā Muḥammed muştuluḡ didi baña

Ḥaḡḡ katında sen daḡı sevgülüsün
Enbiyānıñ cümlesinden ulusın

Hem senüñ durur şefā' at yā ḡabīb
Ümmetüñ bahtulu key olduñ naşīb

Çok melekler şāfi gördüm bī-şümār
Cümle ḡükminde anuñ kılmış karar

Cümlesi tesbīḡ oḡur durmaz biri
Gice gündüz uşanup ermez biri

2.10.5. Beşinci Kat Gök

Vedalaştıktan hemen sonra beşinci göḡe ulaşırlar. Cebrail “Kapıyı açın, çünkü Ahmet geldi.” diye seslenir. Kapı açıldıktan sonra içerdekilere “Merhaba!” dediler. Melekler de “Ya Muhammed, bize müjde ver ki Hak sana çok keramet vermiştir!” diye selamlayıp karşılarlar. Hz. Peygamber, diḡer göḡlerde olduḡu gibi bu gökte de yüce melekler ve çok acayip şeyler müşâhede eder.

Vedā' itdük hemān olduḡ revāne
İrişdük çün bişinci āsumāne

Kapuya vardı Cebrā' il çıḡırdı
Didi kapu açuñ kim Aḡmed irdi

Didiler merhabā kapu açıldı
Selām virdi melekler karşı geldi

Didiler yā Muḥammed kıl beşāret
Ki virmişdür saña Ḥaḡḡ çok kerāmet

‘Acāyibler iñen çok gördüm anda
Melekler var ol ulu āsumānda

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

2.10.6. Altıncı Kat Gök

Yürüyerek beşinci gökten ayrılırlar. Bir zaman sonra altıncı göğe ulaşırlar. Cebrail, kapıya vurarak “Kapıyı açın! diye seslenir. İçeriden “Kimdir, kimin için kapıyı açacağız?” diye cevap gelir. Cebrail de “Hz. Muhammed için yol açın!” der. İçeriden “Muhammed’e gelsin diye davet gönderildi mi? O, âlemin övünç kaynağı, doğruluğun hükümdarıdır.” diye seslenirler. Cebrail “Evet!” deyince kapı açılır. Hz. Peygamber selam verir. Melekler de selamını alıp Hz. Peygamber’i karşılarlar. Hz. Peygamber burada hiçbir gökte görmediğim daha çok melek görür. Oldukça yüce, yüzü nurlu kürsü üzerinde oturmuş bir melek görür.

Yürüdük pes oradan dağı gitdük
Ol altıncı göğe bir demde yitdük

Hemân dem Cebrâ’îl kapuyı urdı
Ki açuñ kapuyı didi kığırdı

Didiler kim kimüñ içün didi ol
Muhammed Hâzreti çün açuñuz yol

Didiler virbinildi mi Muhammed
O fahr-i ‘âlem ol şâh-ı mü’eyyed

Belî didi hemân kapu açıldı
Selâm virdi melekler karşı geldi

Melâ’ikler iñen çok gördüm anda
Ki görmedümdi ayruğ âsumânda

Görürem bir ferîşte gâyet ulu
Oturur kürsî üzre yüzi nûrlu

2.10.7. Yedinci Kat Gök

Altıncı gökten ayrılır ayrılmaz yedinci göğe ulaşırlar. Cebrail “Gelin, kapıyı açın!” diye seslenir. İçeriden “Bu geç vakitte kapıda ne işin var? Sen misin, yanında yoldaşın mı var?” diye cevap gelir. Cebrail de “Kardeşim, âlemlerin övünç kaynağı olan Hz. Muhammed yoldaşımdır.” diye seslenir. Melekler “Dünyayı rahmet ile doldurması için Allah O’nu gönderdi mi?” diye sorarlar. Cebrail “Evet!” deyince kapı açılır. Hz. Peygamber, içeri girince selam verir. Melekler de selamı alıp Hz. Peygamber’i karşılarlar.

Yine andan dağı olduk revâne
Hemân yitdük yidinci âsumâne

Çapuda tırdı Cebrâ’îl kığırdı
Gelüñ açuñ didi kapuyı urdı

Didiler sen misin ya yoldaşuñ var
Bu gice vakti bunda ne işüñ var

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Didi ol Fāhr-i ‘ Ālem yoldaşumdur
Muḥammed Ḥāzreti’dür ırardaşumdur

Didiler virbidi mi Allāh anı
Ki raḥmet birle ıoldura cihanı

Belı didi hemān açıldı ırapu
Selām virdi melekler geldi ırarşu

2.11. Peygamberler

Hız. Peygamber, göğün katlarını dolaşırken bazı peygamberlerle selamlaşır konuşmuştur.

2.11.1. Hız. Âdem

Sonra birinci kat gökte Hız. Peygamber’i, Hız. Âdem’in yanına götürürler. Huzuruna varınca Hız. Âdem’e selam verir. O da “Ey surette oğlum fakat sirette övüncüm, tacım büyüğüm! Hoş geldin.” diye cevap verir. Hız. Âdem’in sağ tarafında bütün mümin ve evliyanın, sol tarafında ise Allah’ın talihsiz kıldığı kişilerin ruhlarının durduğunu görür. Hız. Âdem’in sağına bakınca sevinip güldüğünü, soluna bakınca da hüzünlendiğini fark eder.

İletdiler beni Âdem ıratına
Selām virdüm varıcağ ırāzretine

Didi hoş geldüñ iy şüretde oğlum
Velı siretde fāhrüm tācum ulum

Görürem sağ yanında durmuş anuñ
ıāmu mü ’min cānı hem evliyānuñ

Dururlar şol yanında cān-ı bed-baḥt
Şular kim kıldı Allāh anı bed-baḥt

Baıup sağa olur şādān güler ol
Şola baısa hem ağılayupdı melül

Cenab-ı Hak, Arş’ta perde arkasından “Âdem’e İlm-i Esmā verdim ise, sen Hatem’e, İsm-i A’zam verdim. Melekler, Âdem’e secde ettiyse senin ayağının altında kaldı dokuz gök. Ay, güneş, gökler ve yıldızların her biri senin emrin altında oldu.” diye Hız. Peygamber’e övgüde bulunmuştur.

‘ İlm-i Esmā virdüm ise Âdem’e
İsm-i A’zam virmişem sen ḥāteme

Âdem’e ger secde kıldısa melek
Ayāğüñ altında ıraldı nüḥ-felek

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

2.11.2. Hz. İsa, Hz. Zekeriya

Hz. Peygamber, ikinci kat gökte, iki yiğidin yüzündeki nurun çok fazla parladığı fark eder. Cebrail'e "Bunlar kimdir ki, her biri hoş ve ay yüzlüdür?" diye sorar. Cebrail de "Biri Meryem'in oğlu İsa, biri de Yahya'nın oğlu Zekeriya'dır." diye cevap verir. Hemen yanlarına varıp Hz. Peygamber selam verir. Onlar da "Merhaba! Kerem sahibi, nasihat veren aziz kardeş nebimiz! Allah seni bütün enbiya, asfiya ve evliyadan üstün kıldı. Senin ümmetin bütün ümmetlerden üstündür ve Allah katında daha sevgilidir." dediler. Hz. Peygamber, onlarla birlikte dua makamında dua eder.

Çü gördüm anda hem iki yigit var
Yüzinden nurları hoş berç parlar

Didüm Cebrâ'il'e kimler durur bu
Laîfdür her birisi böyle meh-rû

Didi biri durur 'İsi'bni Meryem
Zekerya oğlu Yahyâ'dur biri hem

Selâm virdüm hemân dem aldı anlar
Görüşdiler benümle geldi anlar

Didiler merhabâ şâlih nebîmüz
'Azîz kardeş kerîm nâşih nebîmüz

Ulu kıldı seni Hakk enbiyâdan
Cemî'î aşfiyâdan evliyâdan

Çamu ümmetden ümmetün eyüdür
Çatında kibriyânuñ sevgülüdür

Orada ben tahîyyâtü'l-mağâmı
Ki anlarla bile kılduğ tamamı

2.11.3. Hz. Yûsuf

Hz. Peygamber, üçüncü kat gökte Hz. Yûsuf'u görür ve selam verir. Hz. Yûsuf da "Ey imam, merhaba ey yüce Peygamber, ey aziz kardeşim, yumuşak huylu Allah'ın resulü!" diye selamını alır. Hz. Yûsuf'la görüştüktan sonra tekrar yola koyulur.

Gördüm anda Yûsuf'ı virdüm selâm
Ol cevâb virdi didi kim yâ imâm

Merhabâ iy ulu peygamber Kerîm
İy 'azîz kardeş Resülü'llâh Hâlim

Geldi görüşdi benümle ol hemân
Çaldı anda ben yine oldum revan

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

2.11.4. Hz. İdrîs

Hız. Peygamber, dördüncü kat gökte Hz. İdrîs'i görünce selam verir. Hz. İdrîs de "Ey imam, merhaba! Hoş geldin, ey sadık nebi! Ey yüce kardeş, izzete layık nebi!" diye selamlayarak Hz. Peygamber'i karşılar.

Anda gördüm İdrîs'i virdüm selâm
Ol cevâb virdi didi kim yâ imâm

Merhabâ hoş geldüñ iy şâdık nebî
İy ulu kıardaş 'azîz lâyıķ nebî

Cenab-ı Hak, Arş'ta perde arkasından "İdrîs'e yüce bir mekân verdiysem, ben senin emrinde "Kün fe-kân" (Ol emrini) verdim. Ey İmam! Gör, hem ben sana "Kâbe kavseyin'i ev edna" makamını verdim." diye Hz. Peygamber'e övgüde bulunmuştur.

İdrîs'e virdüm ise 'âlî-mekân
Ben senüñ emründe kııldum "Kün fe-kân"

"Kâbe kavseyini ev ednâ" -yı maķâm
Virmişem ben saña uş gör yâ imâm

2.11.5. Hz. Dâvûd, Hz. Süleymân

Hız. Peygamber, dördüncü kat gökte Hz. Dâvûd ve Hz. Süleymân'ı görünce selam verir. Onlar da selamı alıp Hz. Peygamber'i karşılarlar.

Dâvûd'ı gördüm Süleymân'ı daķı
Gördüm ol gökde durur anı daķı

Karşu geldiler beni çün gördiler
Ben selâm virdüm cevâbın virdiler

2.11.6. Hz. Mûsâ

Hız. Peygamber, altıncı kat gökte oldukça yüce, yüzü nurlu kürsü üzerinde oturmuş bir meleşin yanında Hz. Mûsâ'yı görünce selam verir. Hz. Mûsâ da "Merhaba! Allah'a çok şükür ki Allah sana bu şerefi verdi." diye selamını alır.

Oturur hem anuñ Mûsâ yanında
Selâm virdüm göricek anı anda

Didi kim merhabâ el-ķamdü li'llâh
Ki bu teşrîfi virdi saña Allâh

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Cenab-ı Hak, Arş'ta perde arkasından “Mûsâ ile Tur-ı Sina'da söz söylediysem ne olmuş. Ey İmam! İşte nurun olduğu yerde, arşım üzerinde ben sana söz söyledim.” diye Hz. Peygamber'e övgüde bulunmuştur.

Mûsa ile Tūr-ı Sīnâ'da kelām
Söyledümse n'ola ger ben yâ imām

Uş bisâṭ-ı nūr-ı bālâda saña
‘Arşum üzre söyledüm söz gör saña

2.11.7. Hz. İbrâhîm

Hz. Peygamber, yedinci kat gökte Allah dostu Hz. İbrâhîm'i, Beytü'l Ma'mur'a dayanarak oturmuş ve baştan ayağa nura boyanmış bir şekilde görür. Hz. Peygamber kendisine selam verir. Hz. İbrâhîm da “Merhaba ey salih oğul, ey vefa denizi gel! Ey oğlum, lütfet, kerem kıl! Allah'ın yanına varınca beni an.” diye selamını alır ve karşılık verir.

Ḥalîlu'llâh hem İbrâhîm'i anda
Anı gördüm yidinci âsumânda

Oturmuş Beyt-i Ma'mûr'a ṭayanmış
Ki başdan ayağa nûra boyanmış

Selâm virdüm didi gel merḥabâ gel
Eyâ şâlih oğul baḥr-i vefâ gel

İy oğlum luṭuf eylegil kerem kıl
Beni Ḥazret'de varıcağaz aṅğıl

Cenab-ı Hak, Arş'ta perde arkasından “Eğer ben İbrâhîm'e dost dedim ise sen benim sevdiğimsin gerçeği öyle bil!” diye Hz. Peygamber'e övgüde bulunmuştur.

Ger ben İbrâhîm'e didümse Ḥalîl
Sen ḥabîbümsin ḥaḳîkat şöyle bil

2.12. Cennet

Istafa'il adlı melek yedinci kat gökte Cennetin kapılarını açmış. Hz. Peygamber de cenneti temaşa etmiştir.

Kerim Allah, Istafa'il adlı meleğe “O sevdiğimi cennetlere ulaştır. Ümmetinin yerini görsün.” diye emreder. Istafa'il cennetin kapısına gelip kapıyı çalar. Rıdvan “Sen kimsin?” diye seslenir. Istafa'il de “Ben Istafa'il'im, yanımda Allah'ın sevdiği Muhammed Mustafa da var. Cennetin kapılarını aç ki cennetleri, Huri, Gilman ve Naim ırmaklarını seyretsin. Bu sana emredilmiştir.” diye cevap verir. Kapıyı açınca Rıdvan, “Merhaba, hoş geldiniz! Ey aziz, bana da Allah'ın sevdiği Hz. Muhammed'den önce kimseye kapıyı açma, diye emredildi. Herkes gelse bile

ben kimseye kapıyı açmam.” diye selamlayıp cevap verir. Rıdvān cennetin kapılarını açınca Hz. Peygamber her biririni seyrederek.

Pes buyurdı bir ferişte ol Kerīm
İştāfā’ il adlu nūri key ‘azīm

Ol ḥabībūmi ilet uçmaqları
Ümmetinūñ nicedür görsün yiri

İştāfā’ il geldi uçmağ kapusun
Çağdı Rıdvān tıydu didi kimsin

İştāfā’ il’em didi benüm ile
Hem Muḥammed Muştāfā durur bile

Bu ḥabībū’llāh’ dur emr oldı saña
Uçmağūñ kapuların açıl buña

Tā teferrüc eyleye uçmaqları
Ḥūr u Ğilmān u Na’ im İrmaqları

Didi Rıdvān merḥabā hoş geldüñüz
Baña dağı emr olupdur iy ‘aziz

Bu ḥabībū’llāh’ dan öñdin bir kapu
Açmayam ben kimseye gelse kamu

Açdı Rıdvān cennetüñ kapuların
Ben temāşā kıldum anuñ her birin

2.12.1. Cennetin Kapıları

Birincisi Darü’l Celal’ di. Zü’l Celal, onu inciden yaratmıştı. İkincisi Darü’s-Selam’ dı; tamamı kızıl yakuttandı. Üçüncüsü Cennetü’l Me’va idi. Zebercettendi, etrafına yeşil renkler saçardı. Dördüncüsü Cennetü’l Huld’du; kapısı sarı mercandan idi. Beşincisi Darü’n-Naim idi; ak gümüştendi. Altıncısı Cennetü’l Firdevs’ di; kızıl altındadı. Yedincisi adı Darü’l Envar’ dı; bütün duvarı misk ve güzel kokudandı. Sekizincisi Cennetü’l Adn’ di; yüce Allah, onu nurdan yaratmıştı.

Evvelinūñ adıdur Dārü’l-Celāl
Düzmiş anı incüden ol Zü’l-Celāl

Hem ikincisi durur Dārü’s-Selām
Ol kızıl yākut idi gördüm tamām

Hem üçüncü Cennetü’l-Me’vā durur
Ol zeberced kim yeşilden berç urur

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Cennetü'l-Huld adı dördüncüsünüñ
Şaru mercân kapısı gördüm anuñ

Hem bişincinüñ adı Dârü'n-Na'îm
Ağ gümüştenden eylemiş anı Hâkîm

Cennetü'l-Firdevs'dür altıncı adı
Gördüm anı ol kıızıl altun idi

Yidincisi adıdur Dâru'l-Envâr
Müşg ü ezferden kamu dâr u dîvâr

Cennet 'Adn oldu sekizinci adı
Hâkî Te'âlâ anı nürdan eyledi

2.12.2. Umumi Tasvirler

Bu sekiz kapının her biri iki kanattan oluşmaktaydı. Bir kanat ile diğer kanat arasındaki mesafe gökten yere kadardı. Kerpiçlerinin biri altından biri de gümüşten olup misk ile yoğrulmuştu. Toprağı amber, otları za'feran çiçeği idi. Irmaklarından rahmet suyu akardı. Evleri, yapıları inci ve yakuttandı, kapıları da mücevherdendi. Otlarının kokusu can verirdi. Suları baldan tatlı, süttten beyazdı. Irmağının birinin adı Kevser'di ki tadı şekerden daha tatlıydı. O, Hz. Peygamber'e tahsis edilmişti. Etrafında inci ve yakuttan ağaçlar vardı. Selsebil ve Zencebil adında ırmaklar vardı. Rahik adlı çok büyük bir ırmak vardı. Hiç durmadan devamlı akan süt ırmağı ile bal ırmağı vardı. Ayrıca Hamr Irmağı vardı ki insanı ferahlatarak aklını alırdı. Sayısını ancak Allah bildiği kadar çoklukta büyük ırmaklar ve sular vardı. Göklerin yıldızları kadar sayısızca altından yapılmış, resim gibi güzel köşkler ve saraylar vardı. Birinci kapı namaz kılanların; ikincisi zekât verenlerin, Hak yolunda hayır yapanların; üçüncüsü oruç tutanların; dördüncüsü Emr-i Ma'ruf'u yerine getirenlerin; beşincisi nefsin sözünü dinlemeyenlerin, altıncısı hacca gidenlerin; yedincisi şehit ve gazilerin; sekizincisi zahitlerin, günahlardan sakınanların ve çok ibadet edenleridi. Bu amellerin tamamını yerine getirenlere cennet kapılarının hepsi açılacaktır. Cennetin bütün kapılarında "Lâ İllâhe İllallâh Muhammedü'r-Resûlullâhî Hâkî" kelamı nur ile yazılmıştı. O kadar çok gılman, huri, nimet, zevk eğlence ve köşkler vardı ki hiçbir dil bunları açıklayamaz; hiçbir gönül hayalini bile düşünemezdi. Rıdvan, "Ey Muhammed, Cenab-ı Hakk'ın sana ve ümmetine ne nimetler hazırladığını, cennetin içinde nasıl gizlendiğini gör." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber, içi yakut ve hurilerle dolu çeşit çeşit saraylar görür. Her sarayın içinde yetmiş bin tane ev vardı. Evlerin içi nur ile dolu olduğu için karanlık değildi. Her evin içinde biri altından, biri gümüşten, biri inciden biri de zümrüttten yapılmış dört taht kuruluydu. Bunların her birinde değerli ve güzel kumaşlarla süslenmiş, renk renk yetmiş bin döşek vardı. Her döşek üzerinde bir huri otururdu.

Bu sekiz kapuyı kim didüm bular
İki kanatlı durur her kapular

Bir kanatdan bir kanadına degin
Şol kadar durur ki tâ gökden zemin

Bir altun bir gümüş kerpüç divarı
Yoğurulmuş durur müşg ile varı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Toprağı ‘anberdür adı zağferān
Āb-ı raḥmet aḡar ırmaqlar revān

İncü yāḡut evleri yapuları
Hem cevāhirden durur ḡapuları

Cān bağışlar otları ḡoḡuları
Ṭatlu baldan südden aḡdur şuları

Irmaḡınuñ biri Kevşer’dür adı
Kim şekerden daḡı ṭatludur dadı

Muştafā’nuñ ḡāşşası durur o şu
Ḥavż u Kevşer içine dökülür o

Çevre yanında aḡaçlar var durur
Kimi yāḡut kimi incüler durur

Bir şu daḡı vardır adı Selsebīl
Hem bir ırmaḡuñdur adı Zencebīl

Hem Raḡīḡdur adı var bir şu daḡı
Key ulu ırmaḡ durur hem o daḡı

Var durur süd ırmaḡı bal ırmaḡı
Dā’im aḡar yoḡ durur hīç durmaḡı

Var durur hem bir daḡı Ḥamr Irmaḡı
Kim feraḡdur yoḡ durur ‘aḡl ırmaḡı

Daḡı çoḡdur ulu ırmaqlar şular
Şaḡışın Allāh bile anuñ meger

Ḥem ḡuşūrlar hem serāylar zer-niḡār
Göklerüñ yıldızı gibi bī-şümār

Bāb-ı Evvel’dür namāz kılanlaruñ
Hem yiri durur ol uçmaḡ anlaruñ

Hem ikincisi zekāt virenlerüñ
Ḥaḡḡ yolında hem ḡayr kılanlaruñ

Bāb-ı sālisdür oruc ṭutanlaruñ
Meskinedür ol maḡām bil anlaruñ

Emr-i ma’rūf idenüñ dördüncisi
Nefs sözün dutmayanüñ bişincisi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Yiridür altıncısı hâcılaruñ
Hem şehidler birisi gâzileruñ

Hem sekizi yiridür zâhidleruñ
Dağı perhîz ehlinuñ 'âbidleruñ

Kim ki bu a' mälleri kılmış durur
Cümlesi aña naşîb olmuş durur

Uçmağuş cümle kapusunda bile
Yazulu durur bu yazu nûr ile

“LÂ İLÂHE İLLALLÂH MUHAMMEDÜ'R-RESÛLULLÂHİ HAĞKA”

Şol kadar kim var durur Gılmân u Hür
Ni' met ü zevk u temâşâ hem kuşûr

Şerh idemez vaşfını hergiz zübân
Yâ hayâliyle gönül irmek gümân

Görmemişdür göz işitmemiş kulak
Fehm ü 'aqluñ şandugından ol ırak

Rûzi kılğıl cenneti yâ Rabb bize
Her Muhammed ümmeti kamumuza

Muştafâ'nuñ yüzi şuyı hağkı'çün
Luţfi hüsni hulķı hüyı hağkı'çün

Didi Rıdvân yâ Muhammed bir deñe
Hağk Te' âlâ ümmetüne hem saña

Gör ne ni' metler yaraqlamış durur
Cennet içre nice şaqlamış durur

Gördüm anda dürlü dürlü çok kuşûr
Kimi yâkut kimi incü tolu Hür

Her serây içinde yitmiş biñ tamâm
Var durur iv tolu nûr yoğdur zulâm

Her evüñ içinde dört taht kurulu
Biri altun birisi gümüñ olur

İncüden biri zümürüdden biri
Her birinde yitmişer döşekleri

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Döşemişler renk u renk dībāları
Kim birisinden daḥı zībāları

Her döşek üstünde bir Ḥūr oturur
Nice Ḥūrī şanki bir nūr oturur

2.12.3. Huriler ve Sıfatları

Her biri huri değil de sanki bir nurdu. Renk renk değerli taşlarla süslenmiş, yetmişer elbise giymişlerdi. Nur gibi olduklarından elbisenin içinden kemikleri ve ilikleri görünürdü. Her biri başına sanki nurdan yapılmış, çeşitli mücevherlerden süslenmiş bir taç koymuştu. Tahtın ayağı da kürsü de mücevherden yapılmıştı. Orada, hurilerin nazla, güzel sesleriyle söylediği öyle güzel nağmeler ve sesler vardı ki dünyada bir benzeri yoktu. Dünya halkı eğer o sesleri işitse kendini kaybeder, uzun yıllar aklını başına toplayamazdı.

Bu huriler : “Biz, o nazikleriz ki asla yaşlanmayız. Çok hoşuz, bize doyum olmaz. Biz, süslenmişiz, elbisemiz hiç eskimez, kirlenmez, yıkamayız, sabunumuz yok. Biz itaat edenleriz, sinirlenmeyiz. Gönlümüze serzenişlik, sıkıntı, usanma hiç koymayız. Biz sonsuza kadar ölmeyiz, diriyiz. Ebede kadar gençlik bizimdir. Kokumuzdan akıllar, bilinçler ıtırılı (kokulu) olur. Yüzümüzden otağ nurlanır. Ne güzel kişiler koca olup bizi her gece koynuna alırlar.” diyerek kendi vasıflarını anlatırlardı.

Yitmişer ḥulle giyürler her Ḥūrī
Renk u renk dībā muraşsa‘ her biri

Ḥulle içre nūr gibi görünür
Hem süñügi hem iligi görünür

Her biri başında bir t̄ac urunur
Dürlü cevherden muraşsa‘ şanki nūr

Ayağı taḥtuñ müretteblü ḳamu
Kürsi cevherden mürekkeb sevgülü

Nağmeler āvāzeler kim anda var
Mişli yoḳ durur cihānda ḳanda var

Ehl-i dünyā ger ol üni işide
Bī-huş olup nice yıl ‘aḳlı gide

Sürur ider Ḥūrīler nāz ile hoş
Ki söylerler bunu āvāz ile hoş

Biz ol nāzüklerüz kim olmazuz p̄ir
Laḫfüz bizden olmaz kimsene s̄ir

Bezenmişüz h̄iç eskimez ḫonumuz
Kir olmaz yumazuz yoḳ şābunumuz

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Biz ol râzılaruz kim kaçılmazuz
Melâlet gönümüzde hiç kımazuz

Biz ölmezüz diriyüz cāvıdānī
Bizümdür tā ebed dā'im cüvānī

Koşumuzdan dimāğ olur mu'atţar
Yüzümüzden otağ olur münevver

Hoşā ol kişiler kim kıça bizi
Ki kıynuna şoқа her gice bizi

2.12.4. Tuba Ağacı ve Yanındaki Saraylar

Hız. Peygamber cenneti gezerken çok büyük ağaçlar görür. Bu ağaçların dibinden sular akardı. Etrafında da gül bahçeleri vardı. Bir atlı, bir ağacın gölgesinden çıkmadan yetmiş yıl yol gidebilirdi. Ağaçlar dal, budak ve yemişlerle doluydu. Bunlar; tatlı, sulu ve renkli yemişlerdi. Buradaki yemişlerde, dünyadaki yemişlerin ne tadı ne de rengi vardı. Müminler, oradan yemişleri toplayıp yese onun yerine hemen yeni biri yetişirdi. Müminler, hangi yemişi yese lezzeti ağzından gitmez, tadı ne zamana kadar isterse ağzında kalırdı. Orada kimi yakut kimi inciden çeşitli develer ve atlar görür. Bunlar cennette otlayıp gezerlerdi. Bunların yanında kimi deve gibi yerde yürüyen kimi de suda yüzen kuşlar görür. Oldukça büyük bir ağaç görür. Bu ağacın dalı, budakları mercan ve inciden; yapraklarının tamamı da kıvıl altındandı. Onun toprağı sürekli misk gibi kokardı. Bu ağacın dibinde gayet yüce bir saray görür. Hız. Peygamber, Rıdvān'a "Bu ne ağacıdır, bu köşkler kimindir, bu sarayların kaç sahibi vardır?" diye sorar. Rıdvān da "Bu Tuba ağacıdır. Cennetin güzel servi ağacıdır. Bu beş sarayın kime ait olduğunu sorarsan biri Sare'nin, biri Meryem'in, biri Firavun'un eşinin, biri kızın Fatıma'nın, biri de Hatice Hatun'undur." diye cevap verir.

Ağaçlar gördüm anda key ulular
Dibi gülşen akar şu gölgelüler

Eğer bir atlı yitmiş yıl gide yol
Birinün gölgesinden çıkmaya ol

Ağaçlar tal budak tolu yemişler
Ki tatlı renklü hem şulu yemişler

Yemişler dürlü dürlü gördüm anda
Ne rengi var ne tadı var cihanda

Ki mü'minler dirüp yine birinden
Hemal fi'l-hāl biter yine yirinden

Ne ni'metler ki yirse mü'min anda
Kıalur lezzetleri gitmez dehānda

Ne vakte kim dilerse mü'min anı
O lezzet hoş dutar gitmez dehānı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Develer gördüm anda dürr'den atlar
Kimi yâkut yürür cennetde otlar

Dağı kuşlar deve deñlü gezerler
Kimi yirde kimi şuda yüzerler

Bir ağaç gördüm anda gâyet ulu
Talı budaqları mercân u lü'lü

Kızıl altun durur yaprakları hep
Ki misk gibi kıokardı toprağı hep

Dibinde bir serây gördüm key ulu
Şanursuñ nürdur nürdan yapılu

Didüm Rıdvân'a kim bu ne ağaçdur
Kimüñdür bu kaçırılar issi kaçdur

Didi Rıdvân bu Tübâ ağacıdur
Behiştüñ serv-i hübü ağacıdur

İşbu kaçruñ kim şorarsız bu kimüñ
Sâre'nüñdür biri biri Meryem'üñ

Biri Fir'avn hâtunınuñdur bunuñ
Fâtıma'nuñdur biri kızuñ senüñ

Hem Hâdîce Hâtun'uñ durur biri
Bu serâylar anlaruñ durur yiri

2.13. Cehennem

Malik adlı melek dördüncü kat gökte cehennemini kapılarını açmış. Hz. Peygamber de cehennemi temaşa etmiştir.

Hız. Peygamber, dördüncü katta Levh-i Mahfûz'u yazan melekle görüştüktan sonra Hız. Cebrail birlikte yola koyulur. Bir süre gittikten sonra büyük bir köşke rastlarlar. Bu köşk şimdiye kadar karşılaştığı hiçbir yapıya benzemiyordu. Onun ne kadar büyük olduğunu hiçbir göz göremez ve nasıl olduğunu hiç kimse kavrayamazdı. Tamamı değerli taşlarla süslü olan kızıl altın kapıyı açınca Hız. Peygamber buradan içeri girer. Kürsü üzerinde; öfkeli, sert, çatık suratlı, korkunç yüzüyle oturan bir melek görür. Bu meleğin tesbih okurken ağzından dört bir yana alev saçtığını görür. Bunun üzerine Hız. Peygamber, "Ya Cebrail! Böylesine hiddetli heybeti olan kimdir?" diye sorar. Cebrail de "O ateş sahibidir, böyle serttir, daima isyan eder. Hakk onu yarattığından beri gülmemiştir. Bir nefes bile onun kızgınlığından emin değildir." diye cevap verir. Hız. Peygamber, "Bu meleğe selam vereyim mi?" diye sorar. Cebrail de "Ver, o seni bilir, ey imam! Ey Allahın resulü! Yerde ve gökte seni tanımayan bir melek yoktur, tamamı baştan sona seni bilir. Sana salavat getirir ve selam verir." diye cevap verir. Sonra, Hız. Peygamber yanına varıp selam verir. O da "Ey imam, merhaba! Cenab-ı Hak sana Rıdvân'ınımı kerametle verdi." diye karşılık verir. Sonra,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Hız. Peygamber, Cebrail'e "Ya Cebrail, cehennemın kapısını açmasını söyle." der. Cebrail, meleğe "Ey Malik, Allah'ın huzurunda kabul edilen sevgili budur. Yaratılmışların en izzetlisi, Allah'ın sevdiği, hem kalplerin tabibi olan Resul'dür. Bugün, cehennemi görmesi için sizden kapıyı açmanızı istirham eder. Kabul et ki Hakk'ın acayip kudretini görsün ve yeryüzünde kullarına burayı anlatsın." diye söyler. Malik, eline bir kilit aldı. Ona ağzı ile ateş üfürünce ateşin uzunluğu batıdan doğuya kadar uzadı. Hız. Peygamber ve Cebrail, Malik'in heybetinden bir hoş olup düşer. Bunun üzerine Cebrail, "Ya Malik; eğil, iyi ol! Resul oldukça latif bir zattır. Sakın sert yüzlü olma, bir saat lütufta bulun. Bu dosttur, sen düşmana kabalıkla davran. Gerçi bu durumda mazursun (madursun). Kimseye muhtaç olmayan Allah seni azap verici olarak yarattı." diye söyler. Malik de dönerek "Eyvallah, ona iyilikle davranmam emredildi! Ayrıca ümmetine de iyilikle davranayım. Allah Resulünü inkâr edene kabalıkla davranayım. Şimdi ben cehennemın yedi kapısının kilidini açtım." diye cevap verir.

Geçdik andan dağı pes olduk revân
Bir yüce kaçra irişdik biz hemân

Kim göz irmez yüceligine anuñ
Fehm irişmez niceligine anuñ

Beñzemez bir yapuya hiç yapısı
Hep muraşsa' kıvıl altun kapısı

Açdılar kapısını girdüm hemân
Ol ki tamu kapısı imiş 'ayân

Gördüm anda kürsî üzre bir melek
Heybetinden göge boyanmış felek

Oturur şöyle hışımñak tünd-rü
Kamtarir yüzi sehimmñak tünd-rü

Tesbîh okur bakdum ağzından aña
Şöyle kim odlar saçılır dört yaña

Ben didüm Cebrâ'ile bu kim olur
Kim bu resme hışm ile heybet kıılır

Didi ol bu Mâlik-i âteş durur
Böyle tünd-rü dâ'imâ serkeş durur

Haqq yaradaldan bunu gülmiş degül
Bir nefes hışmı emîn olmuş degül

Ben didüm buña vireyüm mi selâm
Didi vir bilür seni ol yâ imâm

Yirde gökde bir ferişte var degül
Kim seni bilmez ola ol yâ Resül

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Cümlesi bilür seni öñden şoña
Hem şalavât hem selâm virür saña

Pes yaķın vardum aña virdüm selâm
Ol cevâb virdi didi kim yâ imâm

Merhabâ kim Haķķ Çalab Rıdvânını
Çoķ kerâmetle saña virdi anı

Pes didüm yâ Cebra ’il sen söylegil
Tamunuñ kapusını açsun digil

Cebra ’il didi ki yâ Mâlik Resûl
Haķķ katında sevgülü kıldur kabûl

Ekremü’l-ħalk u ħabîbu’llâh durur
Hem tabîbü’l-ķalb Resûlu’llâh durur

İltimâs ider bugün sizden kim ol
Göre tamuyı açasın kıl kabûl

Tâ ‘ acâyib kudretüñ Haķķ’uñ göre
Yiryüzinde kıllarına bildüre

Mâlik aldı bir kilidi âteşin
Uzunı şarķdan vara ğarba deĝin

Aĝzını ol dem kilide urdı ol
Çün kilidi bir keret üfürdi ol

Heybetinden düşmişem bî-hüş olup
Cebra ’il daķı düşer medhüş olup

Cebra ’il didi ki yâ Mâlik egül
Kim laķîfü’z-zât durur ĝâyet Resûl

Tünd olma bir sa‘at luţf eylegil
Dost durur bu düşmana ‘unf eylegil

Gerçi ma‘dursın bu işde kim seni
Kim ħahirden yaradupdur ol Ğanî

Döndi Mâlik didi iy va’llâh baña
Emr olupdur luţf ile baķam aña

Ümmetine daķı hem luţf eyleyem
Buña inkâr idene ‘unf eyleyem

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

İlle ben şimdi kilîdin şamunuñ
Açmışam yidi şapısını anuñ

2.13.1. Cehennem Kapıları

Malik, Hz. Peygamber'e "Cehennem bir kapısından diğerkapısına kadar doksan bin yıllık yol vardır. Her kapısında da yetmiş bin tane ateşten büyük dağ vardır. Ey imam, her dağın altında ateşten bin tane dere vardır. Oraya varana eyvahlar olsun! Her dere de yetmiş bin kişi devamlı o ateşten yanar. Her bir ateşe yakın, ateşten oluşmuş yetmiş bin hücre vardır. Hesapladım, her bir hücrenin içinde yetmiş bin çeşit azap vardır. Azap ile dolu yedi cehennem vardır. Ey ulu, cehennem adları şunlardır! Birincisinin adı Cehennem'dir. Burası, senin ümmetin içindir. Onlar arasında büyük suç işleyen varsa bu cehennemde yakılır. İkincisinin adı Lezâ'dır. Puta, yıldıza ve ateşe tapanlara burada ceza verir. Burası, onlara azap vermek içindir. Üçüncüsünün adı Hutame'dir. Hakk, onu "Ye'cuc ve Me'cuc içindir." dedi. Onlara benzeyen kâfirler de ateş ile burada azap çekecekler. Dördüncüsünün adı Seir'dir. Burada şeytanlar ateş ile yanarak erir. Beşincisinin adı Sekar'dır. Burası namazı terk edenleri, zekâtı vermeyenleri ve münafıkları yakar. Ey kardeş, altıncısının adı Cahim'dir. Burada, Hıristiyanlar zakkum yer, kaynar su içer. Hem de Mecusilerin ve Yahudilerin yeridir. Bunlara da ateş ile azap verir. Yedincisinin adı Haviye'dir. Müşrikler için bir yer köşe olur. Allah'a ortak koşanlara burada azap verilir. Onlar sonsuza kadar buradan çıkmaz, orada kalır." diye anlatır.

Bir şapudan bir şapısına degin
Bil ki tokşan biñ yıl olupdur yakîn

Her şapuda dağı yitmiş biñ tamâm
Var durur oddan ulu tağ yâ imâm

Her tağun altında yitmiş biñ dere
Vardur oddan vay aña anda vara

Her dere de dağı yitmiş biñ tamâm
Vardur oddan iv yanar durmaz müdâm

Her bir od'a dağı yitmiş biñ yakîn
Hücre vardur cümlesi oddan hemin

Her birinde hücrenün itdüm hisâb
Var durur yitmiş biñ dürlü 'azâb

Yidi şamudur 'azâb ile şolu
Adları budur şamunuñ iy ulu

Eyveli adı cehennemdür anuñ
Ümmetün için durur bilgil senün

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Her kim anlardan ulu suçlar kıılır
Bu cehennemde gelür ol yağıılır

Hem ikincisi adı durur Lezā
Ol puta apanlara kıılır cezā

Yıldıza dağı od'a apanlara
Ol 'azāb itmek içündür anlara

Hem Hıame'dür üçüncüsü adı
Hak anı Ye 'cüc'e Me 'cüc'e odı

Anlara beñzer dağı küffār ile
Kim mu'azzeb olalar ol nār ile

Oldı hem dördüncüsü adı Sa'ır
Anda şeytānlar yanar od'da erir

Hem beşinci amu'nuñ adı Saar
Ol namāzı terk idenleri yaar

Hem zekātın virmeyenleri dağı
Hem münāfıklar yaar bil iy ağı

Hem dağı altıncüsü adı Caım
Anda Tersā yir zaüm içer amım

Hem Mecüsiler yiridür hem Cühüd
Anlara kıılır 'azābı anda od

Hem yidinci adı durur Hāviye
Olısar müşriklere ol zāviye

Şirk getürenler Hak'a anda olur
Çıkmaz ayru tā ebed anda alır

2.13.2. Cehennemdeki Azapların Tasviri

Sonra Hz. Peygamber, “Ya Malik, birini aç ki her kişinin yerini göreyim.” der. Malik kapıyı açar. Hz. Peygamber, bir kısım bayanların ateşten zincirlerle bağı olduklarını; bunların eline ve yüzüne karayılanların asılıp kendilerine azap verdiklerini görür. Hz. Peygamber, “Bunlar kimlerdir, dünyada ne yaptılar ki böyle oldular?” diye sorar. Malik de “Bunlar, dünyadayken yüzlerini, kendilerini süsleyip gezerlerdi. Ya da yüzü açık bir şekilde görünürlerdi. Ayrıca az çok yaramaz işler yaparlardı.” diye cevap verir.

Pes didüm yā Mālik açğıl birini
Tā ki görem her kişinin yirini

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Açdı gördüm bir bölük ' avretleri
Bağlu od zincirler ile her biri

Kara yılanlar eline yüzine
Aşılup eyler ' azâb kendüzine

Ben didüm kimler bular ne kıldılar
Ya o dünyâda ki böyle oldılar

Didi bunlardur o kim yüzlerini
Bezerüben dünyede özlerini

Görinürlerdi ya da yüzi açuğ
Hem yaramaz işler ider az çok

Hz. Peygamber, bir kısım kişilerin katrandan olan elbiselerinin üzerine ateşler koyduklarını görür. Bunlardan tütünden duman çıkar gibi duman çıktığını ve bunlara kan gibi su içirdiklerini müşâhede eder. “Bunlar dünyada ne yaptılar ki onlara böyle davranılmaktadır?” diye sorar. Malik de “Bunlar ağıtçı kadınlardır. Ölülerin arkasından ağlayıp kendi yüzlerine vuranlardır.” diye cevap verir.

Bir bölüğü dağı kaţrân tonları
Gördüm od üzre komuşlar onları

Şu içürürler olara kan gibi
Tütünü yanar çıkar tuman gibi

Ben didüm bunlar dağı n'itmiş durur
Dünyede kim bu işi bunda görür

Didi bunlar şağucu ' avret durur
Ağlar ölülerde yüzlerin urur

Hz. Peygamber, karınları ateş ile dolmuş bir topluluk daha görür. Onların her birinin dudaklarının at, deve gibi aşağıya sarktığını, meleklerin bunların ağızlarına ateş ve necaset doldurduğunu, bunları onlara yedirdiklerini, her birini ateşten sopalarla dövdüklerini müşâhede eder. “Bunlar kimdir?” diye sorar. Malik de “Dünyada yetim malını yiyenlerdir.” diye cevap verir.

Bir cemâ' at dağı gördüm kim kamu
Od ile olmuş qarınları tolu

At deve ağızı gibi dudakları
Şarkmış aşğa şalınmış her biri

Pes melekler od necisler aldurur
Bunlarıñ boğazlarına taldurur

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Od necisleri bulara yidürür
Her birini od çomağ ile urur

Ben didüm kimler durur bunlar didi
Hem o dünyāda yetim mālın yidi

Hiz. Peygamber, bir kısım kadınların göğüslerinden asılmış olduğunu görür. Her biri baş aşağı asılmış, elleri bağı, avret yerlerine ateşten şişleri soktuklarını, şişleri çıkarıp içindeki tütünü tekrar yakıp tekrar soktuklarını müşâhede eder. “Bunlar kimdir?” diye sorar. Malik de “Onlar zina eden kadınlardır. Onlar zinadan çocuğa gebe kalırlardı, onu düşürerek telef ederlerdi.” diye cevap verir.

Gördüm anda bir bölük ‘ avretleri
Kim çigininden aşılmış her biri

Ser-nigün bağılu kâmunuñ elleri
Pes şoşarlar fercine od milleri

Çıkar tütünleri için yaşarlar
Çıkarurlar yine ol dem şoşarlar

Didüm kimler durur bu didi anlar
Olardur ol zinā idici zenler

Zinādan oğlana kalurlar idi
Düşürürler telef kılurlar idi

Hiz. Peygamber, derilerinin etleri soyulup tekrar kendilerine yedirilen bir topluluk görür. “Bunlar da kimlerdir?” diye sorar. Malik de “Bunlar laf taşıyanlar ve gıybet edenlerdir.” diye cevap verir.

Yine bir tã’ife gördüm dururlar
Derisin etlerini çıkarurlar

Yine kendülerine yidürürler
Didüm bunlar dağı kimler dururlar

Didi bunlar diñiciler dururlar
Dağı gıybet kılıcılar dururlar

Tekrar, eli bağı sopa ile vurulan bir topluluk gördüm. Bunların karınları şişkinlikten dağı dönmüş; kimileri yüzüstü, kimileri yan tarafına düşmüş. Hiç birinin ayakta durmaya gücü yok, onlara çok fazla azap ederlerdi. “Bunlar kimdir?” dedim. “Bunlar, faiz (dünya malını) yiyenlerdir.” diye cevap verir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Yine bir tâ'ife gördüm dururlar
Eli bağlı çomağ ile ururlar

Tağa dönmiş qarınları ki şişmiş
Kimi yüzi kimi yan üzre düşmiş

Birinüñ turmağa tākātleri yok
‘Azāb iderler anlara katı çok

Didüm kimler durur bunlar didiler
Olardur kim ribā malın yidiler

Hz. Peygamber, dudaklarını tırnakları ile koparan bir topluluk görür. Bunların dillerini keserlerken ağızlarına kendi kanları aktığını ve feryat edip inlediklerini müşâhede eder. “Bunlar kimdir?” diye sorar. Malik de “Bunlar vaaz verenlerdir. Bunlar söyledikleriyle amel etmezlerdi, kötü işleri terk etmezlerdi. Yalan yere şahitlik yaparlardı, halktan rüşvet alırlardı.” diye cevap verir.

Görürem bir bölük dahı dururlar
Dudağın dırnağ ile kıparurlar

Keserler dillerin ağızına kanı
Gider kılır olar zār u fiğāni

Didüm ben Mālik’e kimlerdür anlar
Didi bunlar durur ol va‘z idenler

Didügin kendüler dutmazlar idi
Yaramaz fi‘li terk itmezler idi

Yalan şanuqluğı virürler idi
Ki halkuñ rişvetüñ alurlar idi

Hz. Peygamber, elleri bağlanmış halde vücudları tamamen yanan bir topluluk görür. Bunların boyunlarına kibrit taşları asılarak başlarının eğdirildiğini; kibrit taşlarının da yüzlerini, gözlerini, bütün organlarını yaktığını müşâhede eder. “Bunlar kimdir?” diye sorar. Malik de “Onlar, zekâtını vermeyenlerdir?” diye cevap verir.

Yine gördüm dururlar bir cemā‘at
Yanarlar elleri bağlı tamāmet

Boyunlarına kibrit taşlarını
Aşa kımişlar egmiş başlarını

Yağar taşlar od olmuş yüzlerini
Kamu a‘zālarını gözlerini

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Didüm kimler durur bunlar didiler
Olardur kim zekâtın virmediler

Hız, Peygamber; yüzleri kararmış, gözleri gömgök olmuş bir topluluk görür. Ateşten elbiseler giydirip bu şekilde dövdüklerini, ateş üzerinde yüz üstü süründürdüklerini, ağladıklarını, sığır gibi bağırıp eşek gibi anırdıklarını müşâhede eder. “Bunlar kimdir?” diye sorar. Malik de “Bunlar şairlerdir. Kimini hicvettiler kimini methettiler.” diye cevap verir.

Yine bir halk görürem yüzleri hep
Kararmış gömgök olmuş gözleri hep

Ki od tonlar giyürmişler ururlar
Od üstüne yüzi üzre sürürler

Olar ağlar şığır tek bağırurlar
Eşekler gibi şöyle ağırurlar

Bular kimler didüm şâ‘ir didiler
Kime hicv ü kime medh eylediler

Hız, Peygamber, tamamının ellerinde saz aletleri olan bir topluluk görür. Boyunlarından asılarak süründürdüklerini, kararmış, dağılmış yüzlerine ateş ile vurduklarını müşâhede eder. “Bunlar kimdir?” diye sorar. Malik de “Onlar çalgıcılarıdır.” diye cevap verir.

Yine gördüm dururlar bir cemâ‘at
Ki saz aletleri ordan tamâmet

Boyunlarına aşmışlar sürürler
Kararmış yüzi od ile ururlar

Didüm kimler durur bu didi bunlar
Çalıcılar durur eydici onlar

Hız, Peygamber, gözü mavi, yüzü kara, ağzı açık, dudakları ayaklarına düşmüş, ağızları içine kurtlar üşüşmüş büyük bir topluluk görür. Bunların dudaklarından kanlı irinler aktığını, kötü kokuların ve kanlı sular geldiğini; cehennem ahâlisinin onları ateşte tekrar yakıldığını vücudlarından irinlerin ve kanlı sular çıktığını; Zebanilerin bunları onlara yedirdiklerini ve ateşten sopa ile dövdüklerini müşâhede eder. “Bunlar kimdir?” diye sorar. Malik de “Bunlar dünyada içki içenlerdir. Dünyadayken içkiyi terk edip tövbe ile Allah’ın huzuruna gitmeyenlerdir.” diye cevap verir.

Yine bir tâ‘ife gördüm durur çok
Gözi gök yüzi kara ağzı açuk

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Dudaqları ayaklarına düşmiş
Ağızları içine kırdılar üşmiş

Aķar kanlar irüñler zıřt koķular
Gelür dudaqlarından kanlu şular

Ŧamu ehli ki od anları yaķar
İrüñler kanlu şular çıkar aķar

Zebāñiler bulara yidürürler
Dögerler od çomağ ile ururlar

Didüm kimdür bular didi bulardur
Ki dünyāda süci içicilerdür

Olunca süciyi terk itmediler
Cihānda tevbe ile gitmediler

Hz. Peygamber, ağız açılmış, dilleri dışarı sarkmış bir topluluk daha görür. Domuza benzeyen yüzlerini yere sürdüklerini ve ateşten sopa ile onları dövüklerini müşâhede eder. “Bunlar kimdir?” diye sorar. Malik de “Bunlar, tanık olmalarına rağmen bildiklerini söylemeyenlerdir.” diye cevap verir.

Yine bir řa'ife gördüm dehāñı
Açılmış şaşra aşılmış zübāñı

Ŧoñuza beñzemiş yüzi sürürler
Dögerler od çomağ ile ururlar

Didüm kimler durur bunlar didiler
Ŧanuķlığı bilüben gizlediler

Hz. Peygamber, başı kesilen bir topluluğun içinden kimisinin böğrünün, kimisinin de karnının yarılarak öldürüldüğü bir topluluk görür. Bunların tekrar diriltilip tekrar öldürüldüklerini ve ateşten yanan bıçakla bunları bıçakladıklarını müşâhede eder. “Bunlar kimdir?” diye sorar. Malik de “Onlar, haksız yere kan dökenlerdir.” diye cevap verir.

Yine bir ķavm görürem kim dururlar
Keserler başlarını öldürürler

Kimüñ bögrin kimüñ ķarnın yararlar
Ki öldürüp ķara ķana ķararlar

Dirilürler yine pes öldürürler
Yanar oddan çomağ ile ururlar

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Didüm kimler durur bu didi anlar
Bulardur ol be-nā-ḥaḳ ḳan idenler

Hız. Peygamber, kara yüzölü, boyunları ateşten zincirlerle bağlanmış bir topluluk görür. “Bunlar kimdir?” diye sorar. Malik de “Baba ve anne sözünü reddedenler, baba ve anne sözünü tutmayanlar, onların söylediklerini yapmayanlardır.” diye cevap verir.

Yine bir ḳavm gördüm ḳara yüzölü
Hem od zencirler ile boynı bağlu

Didüm kimler durur bu didi bunlar
Ata ana sözünü redd idenler

Ata ana sözünü dutmayanlar
Olar didüklerini itmeyenler

Hız. Peygamber, bir topluluğun üzerinde iki büyük meleğin beklediğini, her birinin elinde gürzlerinin olduğunu görür. Bu meleklerin, ellerindeki gürzlerle bir vuruşta dağı sürme gibi yapabileceklerini; bu gürzlerin, ateşin etkisiyle bahar yıldırımlarından daha şiddetli ses çıkardığını, bu topluluğu ateşten sopalarla dövdüklerini, yüz üstü düşürüp süründürdüklerini, ayağa kaldırarak “Dininiz, tanrınız, peygamberiniz kimdir?” diye sorduklarını, bilmiyoruz dedikçe onlara tekrar dövdüklerini müşâhede eder. Hız. Peygamber, “Bunlar kimdir?” diye sorar. Malik de “Bunlar imanî konularda şüphe edenler; cennet, cehennem, kıyamet yok diyenlerdir.” diye cevap verir. Hız. Peygamber, bu azapların tamamını gördükten sonra “Ey Malik, şimdi cehennemın kapısını ört!” diye seslenir.

Yine gördüm iki ulu melekler
Durur bir t̄ā'ife üstünde bekler

Elinde her birinün gürzleri var
Olurdu sürme gibi ursa kühsār

Ḳatıdur onları ra' d-ı bahārdan
‘ Aceb heybetle ḥayḳırrurdu nārdan

O ḳavmi od çomağ ile ururlar
Düşürürler yüzi üzre sürürler

Şorarlar ḳaldurup anlara diñüz
Ki kimdür Tañrıñuz peygamberiñüz

Olar dir bilmezüz yine ururlar
Didüm bunlar dağı kimler dururlar

Didi bunlar durur şekk eyleyenler
Ḳıyāmet ḫamu uçmağ yok diyenler

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Tamâmet çünkü gördüm bu çamusın
Didüm yâ Mâlik imdi yap çapusın

2.14. Beytü'l-Ma'mur

Hz. Peygamber yedinci kat gökte Beytü'l-Ma'mur'un iki kapısının açık olduğunu görür. Günde yetmiş bin meleğin bir kapısından girip diğer kapısından çıkıp gittiklerini, Beytü'l-Ma'mur'u, o gün bu meleklerin tavaf ettiklerini, oraya giren bir meleğe ta kıyamete kadar bir daha sıra gelmeyeceğini müşâhede eder.

Görürem anda Beytü'l-Ma'mur'un var
İki çapusu açık şöyle hemvâr

Günde yitmiş biñ ferîsteler varur
Bir çapudan anuñ içine girür

Bir çapusından dağı çıkar gider
Ol evi ol gün tavâf anlar ider

Bir girene tâ kıyâmet bir dağı
Nevbet irmez kim gire bir kez dağı

Hz. Peygamber, Beytü'l-Ma'mur'un yanında bir melek daha görür. Yeryüzündeki denizlerin ve suların tamamı bu meleğin ağzına koysalar, bir damlasının boğazına bile varamayacağını müşâhede eder. Orada, Bahr-ı Nur adında bir deniz görür. Bu meleğin, günde yedi defa o denize girdiğini; çıkınca kanatlarını silkelediği ve dökülen her bir damlanın bir meleğe dönüştüğünü; bu meleklerin haşire kadar Allah'ı tesbih ve tehlil ederek Beytü'l-Ma'mur'u tavaf ettiklerini; devamlı kullukla meşgul olup kulluğa aykırı hiçbir şey yapmadıklarını müşâhede eder.

Bir ferîşte gördüm anda kim eger
Bu deñizler bu şular kim yirde var

Cümlesin koyarlar ise ağzına
Varmaya bir çatresi boğazına

Bir deñiz var anda adı Baħr-i Nūr
Günde yidi yüz kez ol ana girür

Çün çıkar silker çanatların anuñ
Yüñlerinden dökilen her çatrenüñ

Her birisi bir melek olur yaķın
Tesbîh u tehlîl ider haşre degin

Dağı Beytü'l-Ma'mur'ı kıllur tavâf
Meşgul olur çulluğa çalmaz hilâf

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Hız. Peygamber, orada görünüş olarak biri sığıra, biri aslana, diğeri de akbabaya benzeyen üç melek daha görür. Aslana benzeyen meleğın tesbih ederek yırtıcı hayvanların rızkını dilediğini, akbabaya benzeyen meleğın kuşların rızkını dilediğini, sığıra benzeyen meleğın de hayvanların rızkını dilediğini müşâhede eder.

Üç ferişte gördüm anda hem durur
Biri şüretde şığır gibi durur

Birisi aşlan bigi durur yakın
Birisi kerkes bigi durur hemîn

Ol ki aşlan bigidür tesbih ider
Canavarlar yırtıcı rızkın diler

Ol ki kerkes gibi durur kuşlarıñ
Ol dağı rızkın diler hem olarıñ

Ol şığır şüretlü hem hayvânlarıñ
Ol dağı rızkın diler hem olarıñ

Hız. Peygamber cenneti temaşa ettikten sonra Sidre-i Müntehâ'da Cenab-ı Hak Hazreti'yle görüşür. Cenab-ı Hak, Hız. Peygamber'e Sidre-i Müntehâ'da çeşitli emirler verdikten sonra Beytü'l-Ma'mur'a geri döner. Beytü'l-Ma'mur'da tekrar Burak'ın üzerine binerek mübarek Kudüs'e geri döner.

Emr olıcağ oradan döndüm hemân
Çünkü Beytü'l-Ma'mur'a geldüm revân

Ol Burak üzre süvâr oldum yine
Ol mübarek Kudse ben geldüm yine

2.15. Sidre-i Müntehâ

Hız. Peygamber, yedinci kat gökte Beytü'l-Ma'mur'u geçtikten sonra Sidre-i Müntehâ'ya varır. Onun vasfı sonsuzdur, onu kimse anlatamaz. Söz sanatçıları Sidre'nin vasfını anlatmak için bir araya toplansa eğer onun vasfını anlatmakta aciz kalır. Cebrail ile Burak "Bu menzil bize duraktır." diyerek Sidre-i Müntehâ'da kalmışlar ve ötesine geçmemişlerdir.

Gitdik andan dağı varduk Sidre'ye
Müntehâdur vaşfin anuñ kim diye

Ger faşihler cem' olursa Sidre'nüñ
'Aciz ola vaşfi sözinde anuñ

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Ƙaldı anda Cebrâ'îl ile BurâƘ
Didi bu menzil durur baña ƘuraƘ

Hız. Peygamber, cenneti temaşa ettikten sonra tekrar Sidre-i Muntehâ'ya geri döner ve Cenab-ı Hak Hazreti'ni görür. Cenab-ı Hak, Hız. Peygamber'e selam verir. Hız. Peygamber de "Ya Rabbenâ! Selam sensin, hem yine senden sana ya Rab selam! Ey Celal sahibi, önu sonu zeval bulmaz Padişah; hem selam tekrar sana döner!" diye selamını alıp cevap verir. Sonra Cenab-ı Hak, "Senin mertebenin, değerinin yanımda nasıl olduğunu gördün. Senin makamın, hem ümmetinin makamının tamamından yücedir." diye seslenir. Hız. Peygamber de "Benim makamım bütün makamların en iyisi; mertebem, zengin ve fakirlerin mertebesinin en yücesidir. Nimetinin şükrünü yaratan sensin, aciz olan nimetinin şükrünü yaratabilir mi? Ben sana nimetler için şükrederim. Hem tekrar senden bana nimet gelir." diye cevap verir. Sonra Cenab-ı Hak, "Ey Muhammed! Beş vakit namazı yaz kış daima kıl ve kıldır. İyiliğı emret ve kötülükten men et, kavminin sıkıntısına sabret. Şöyle bil ki hep seninleyim, yardımım seninle, sana baştan sona sana tedbirli hareket etmeyi vermişim." diye seslenir. Hız. Peygamber, "Ya Rab! Buraya kadar gelmemi, bu kerameti ve bunca saadet bulduğumu yeryüzüne varınca benden sorduklarında anlatayım mı?" diye sorar. Cenab-ı Hak da "Ey Muhammed! Anlat ve sana verdiklerimi açıkla!" diye cevap verir. Hız. Peygamber, "Bana kim inanır ya Rab?" diye sorar. Cenab-ı Hak, "Başta Ebu Bekir inanır sana. Daha sonra kalan müminlerin tamamı inanacak, inanmayanlar cehennemde yanacak. Her ne günah işlediysen, baştan sona hepsini affettim. Günahlarının affı için kendilerine dua edilmiş olan ve benim yardımımı zafer kazanacak olan halkına geri dön. Kimseden korkma, dinini açıkla." diye cevap verir.

Döndüm andan Sidre'ye vardum yine
HaƘƘ Te'âlâ Hazretin gördüm yine

Anda Hazret'den yine geldi selâm
HaƘƘ Te'âlâ ben Ƙula Ƙıldı selam

Ben didüm yâ Rabbenâ sensin selâm
Hem yine senden saña yâ Rabb selâm

Hem selâm saña döner yâ Ze'l-Celâl
Evvel Âhir Padişah-ı bî-zevâl

Pes didi kim nice gördüñ nicedür
Mertebeñ Ƙadrüñ Ƙatumda nitedür

Kim maƘâmuñ Ƙamulardan yücedür
Hem maƘâmı ümmetüñüñ nicedür

Ben didüm Ƙamu maƘâmuñ yigregi
Mertebem hem hâşş u 'âmmuñ yigregi

Ni' metüñüñ şükrini sensin Ƙılan
Şükr-i ni' met Ƙıla mı 'aciz olan

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Şükr-i ni' met kim kılruram ben saña
Hem yine ni' met durur senden baña

Pes didi kim yâ Muḥammed biş namāz
Ḳā'im ol kıll kıldırığör kış u yaz

Emr-i ma' rûf nehy-i münker eylegil
Ḳavmüñüñ cevrine şabr it şöyle bil

Kim senüñle bileyem nuşret saña
Virmişem temkîn daḥı öñden şoña

Pes didüm yâ Rabbi bunda geldüğüm
Bu kerāmet bunca devlet bulduğum

İdeyüm mi yiryüzine varıcaḳ
Kimsene benden ḥaberler şorıcaḳ

Didi Allāh yâ Muḥammed söylegil
Saña virdüklerümi şerḥ eylegil

Ben didüm kim inana yâ Rabb baña
Didi Bū Bekr inanur evvel saña

Bāḳi Mü'minler ḳamu inanısar
Kim inanmazsa ḥamuda yanısar

Her ne kim kılduñ kılrur iseñ günāḥ
Evvel āḫir 'afv kıldum ben İlāḥ

Dön girü maḡfūr u mañşūr ḥalḳa var
Kimseden ḳorḳma dīnüñ kıll āşikār

2.16. Hicâplar

Hiz. Peygamber yedinci kat gökte Sidre-i Müntehâ'yı temaşa ettikten sonra Cebrail ile Burak "Bu menzil bize duraktır." diyerek burada kalırlar. Daha sonra Hiz. Peygamber'e, Refref adlı güzel bir yeşil kuş getirirler. Hiz. Peygamber hemen Refref'e binip, yol arkadaşı İsrail'le yola koyulurlar. Yetmiş bin perde geçerler. Hiz. Peygamber, her perdede sayısız acayip şeyler görür. Her bir perdeyi geçtikçe kendisine yeni bir Refref getirirler. Refref de dil ile güzelliği anlatılamayacak kadar çok acayip güzellikler görür. Hiz. Peygamber, Hicâb-ı Kudret'e varınca Hicâb-ı Kudret'in heybetinden hayrete düşer; aklını fikrini kaybedip kendinden habersiz hale gelir. O an benliğimden hiçbir eser kalmaz. Nerede olduğunu ve kim olduğunu bilemez. Şüphesiz kendisi, kendisini görünce tekrar aklı başına gelir.

Bir yeşil hoş kuş getürdiler baña
Refref adlu ben hemân bindüm aña

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Yoldaş oldı bu kez İsrâfil hemân
Yürüdük andan dağı olduk revan

Tâ ki geçdük anda yitmiş biñ hicâb
Çok ' acâyib gördüm anda bî-hisâb

Her hicâb geçdükçe bir Refref baña
Getürürlerdi binerdüm ben aña

Görmişem dürlü ' acâyib anda ben
Dil ile söylenimez ola hasen

Tâ ki irişdüm Hicâb-ı Kudret'e
Heybetinden düşdüm anda hayrete

Gitdi ' aqlum gitdi hüşum pes hemîn
Kendözümden bî-haber oldum yakîn

Benligümden kalmadı hergiz eşer
Bilmedüm ben kadayam benden haber

Ben beni gördüm niteliksüz yakîn
Geldi ' aqlum başuma yine hemîn

2.17. Levh-i Mahfuz

Hz. Peygamber, dördüncü kat gökte kürsü üzerinde oturan bir melek görür. Gökyüzünün o meleğin nuru ile dolduğunu; çok heybetli ve hiddetli olduğu için kimsenin yüzüne bakmadığını; başının arşa kadar ulaştığını, ayaklarının da yerin dibinde olduğunu; yeryüzünün tamamının onun önünde bir tabak gibi, bir kişinin de çanak gibi kaldığını müşâhede eder.

Gördüm anda kürsî üzre bir melek
Oturur kim nür ile tolmış felek

Kimse bakamaz yüzine şöyle kim
Katı heybetlü celâetlü ' azîm

Başı tâ ' Arş'a degin varmış yakîn
Hem ayakları dağı zir ü zemîn

Cümle yir önünde bir tabak gibi
Bir kişi önünde bir çanak gibi

Bu meleğin, daima önünde duran yüce bir levhaya bakıp durduğunu görür. Karşısında dalları hep yeşil yapraklarla dolu çok büyük bir ağacın olduğunu; ağacın önünde biri ak biri kara korkutucu şekilde asılı süngü durduğunu; oldukça korkunç, heybetli ve sert olan bu meleğin hiçbir şekilde başka şeylerle ilgilenmediğini müşâhede eder.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Hem önünde bir ulu levh var durur
Dā'imā ol levha bakar göz urur

Karşusunda bir ağaç var key ulu
Hep yeşil yapraklı tallar toptolu

Hem önünde iki harbe aşılı
Ağ birisi biri kara korhulu

Şöyle meşgul bir yaña hiç bakmaz o
Munhabız gāyet sehinnāk tünd-rū

Hız. Peygamber, bunu görünce korkar, gönlü ürker, bedeni titrer. Sonra Cebrail'e "Bu kimdir, böyle heybetiyle neye hükmeder?" diye sorar. Cebrail de "Bu babalardan oğullarını alan, oğulları yetim bırakan, zenginleri fakirleri ağlatandır. Aileleri dağıtan, gülmeleri ağlamaya dönüştüren budur. Bu, canlar alan, bütün can sahiplerini cansız bırakan Azrail'dir." diye cevap verir. Sonra Hız. Peygamber, Azrail'in yanına gidip selam verir ancak sürekli bir şeylerle meşgul olduğu için selamı duymaz. Bunun üzerine Cebrail, "Ey kardeş bu tarafa bir dön, sert bakışlı olma ey dost! Bu ahir zaman peygamber'idir. Allah'ın sevdiği, resullerin reisidir." diye seslenir. Başını kaldırıp selamı verir ve "Ey imam! Beni mazur gör. Bu işe başladığımdan beri bir an olsun başımı kaldırmadım." diye cevap verir. Hız. Peygamber, Azrail'e "Bu levha nedir? Bu ağaç, bu süngüler ne içindir?" diye soru sorar. Azrail de "Ya Muhammed! Dünyada kaç can var ise her birinin bu ağaçta yaprağı var. Ey ulu! Her birinin yaprağında yerden alınan toprakla adı yazılmıştır. Ayrıca bu levhada her bir canlının yeryüzünde nerede oldukları da yazılmıştır. Bir canlının ömrü tamama erince o an yaprağı kurur ve düşer. Hemen bu levhadan adı da silinip gider. Sonra ömür binası yıkılır. O an ben onun canını alırım, hiç kimse buna çare bulamaz. Bir nefes alacak kadar boş zaman harcamam, can almak için gecikmem, kimsenin yalvarışını işitmem. O can, bahtlı olursa bu ak süngü ile bedbaht olursa bu kara süngü ile alırım. Ey padişah! Mümin olursa o canı nur ile göğe yükseltirim; kâfir olursa mihnetle, zulmetle, elem içinde cehenneme bırakırım." diye cevap verir.

Çünkü gördüm anı ben korkdî cānum
Gönlüm ürkdî ditredi gevdem benüm

Pes didüm Cebrā'il'e bu kim durur
Böyle heybetlü neye hâkim durur

Didi Cebrā'il baña kim ol durur
Kim atalardan oğullar aldurur

Ol yetim iden budur oğlanları
Ağladandur bayları yoğsulları

Bu durur ol tağıdan dirnekleri
Bu durur ol ağladan gülmekleri

Bu durur ol 'Azrā'il cānlar alan
Cümle cānlar issini bī-cān kılan

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Pes varuban ben aña virdüm selâm
Tuymadı şöyle ki meşguldür müdâm

Cebra'îl çağırdı iy kardaş berü
Bir dön aḫî olma inen tünd-rü

Bu durur aḫir-zamân peygamberi
Ol ḫabîbu'llâh resüller serveri

Başını kaldırdı pes virdi selâm
Didi ma' zür kıll beni sen yâ imâm

Ol zamândan kim bu işe tırmışam
Şanma kim bir kez başum kaldırmışam

Ben didüm bildür baña bu levḫ nedür
Bu ağaç bu ḫarbeler yâ nişedür

Ol didi kim yâ Muhammed bu ağaç
Ol durur dünyâda cânlu varsa kaç

Her birinüñ bunda var bir yaprağı
Gerçi kim yirden alındı toprağı

Adları daḫı yazılmışdur kamu
Her birinüñ yaprağında iy ulu

Hem yazılmışdur bu levḫde adları
Yiryüzinde kında olur her biri

Çün olur 'ömri tamâm bir kişinüñ
Yaprağı kıurur düşer ol dem anuñ

Hem bu levḫde yoyılır adı gider
Pes yıkılır 'ömri bünyâdı gider

Ben aluram ol dem anuñ cânını
Kimse hergiz bulamaz dermânını

Bir nefes eglenmezem fevt itmezem
Kimsenüñ yalvarduğın işitmezem

Lîk baḫt olursa o cânı hemân
İşbu aḫ ḫarbeyle ururam ' ayân

Bed-baḫt olursa cânı fi'l-ḫâl
Kıara ḫarbeyle ururam lâ-muḫâl

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Mü'min olur ise o cānı revā
Çıkaruram göge nūr ile şehā

Kāfir olur ise miḥnetle elem
Bıraçuram ŧamuya zülmetle hem

2.18. Kalem

Hz. Peygamber, yedinci kat gökte bulunan Beytü'l-Ma'mur'da İsrāfil'i görür. İsrāfil'in dört kanatlı olup yüzünün parladığını ve ışık yansıttığını; ayaklarının yerin dibinde, başının ise arşın oldukça yakınına vardığını; levha karşısında öylece durup Allah'ın emirlerini usul üzere kalemle yazdığını müşāhede eder.

Gördüm İsrāfil'i hem anda durur
Dört kanatlı yüzi tābān berç urur

Başı 'Arş'ün altına varmış yakīn
Hem ayakları daḡı zir ü zemin

Şöyle turur Levḡ karşusunda ol
Hem kalem yazar Ḥaç emrin ber-uşūl

2.19. Arş

Hz. Peygamber, yedinci kat gökte renginin nasıl olduğunun hemen anlaşılmayacağı, vasfını anlatmaya dilin yetmeyeceği Arş'ı görür. Arş'ı görünce Hz. Peygamber'in akli gitmeye başlar.

'Arş'ı gördüm vaşfına irmez zübān
Rengi nicedür bilinmez pes hemān

Başladı 'aqlum yine gider hemīn
Altuma bir kürsī kodılar yakīn

Cenab-ı Hak, Arş'ta perde arkasından "Musa ile Tur-ı Sina'da söz söylediysem ne olmuş. Ey İmam, işte nurun olduğu yerde, arşım üzerinde ben sana söz söyledim." diye Hz. Peygamber'e övgüde bulunmuştur.

Mūsa ile Ṭūr-ı Sīnā'da kelām
Söyledümse n'ola ger ben yā imām

Uş bisāṭ-ı nūr-ı bālāda saña
'Arşum üzre söyledüm söz gör saña

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

2.20. Dönüş

Hz. Peygamber mi'râcını tamamladıktan sonra Beytü'l-Ma'ômûr'da Burak'ın üzerine binerek mübarek Kudüs'e geri döner. Oradan hemen eve gelir. Hz. Peygamber, Cenab-ı Hakk'ın hikmetiyle yatağının soğumadığını, hala sıcak olduğunu hisseder.

Ol Burağ üzre süvâr oldum yine
Ol mübârek Kûdse ben geldüm yine

Oradan dağı ive geldüm yağın
Döşegümi ısıcağ buldum hemîn

Hağğ Te'âlâ hikmetinden döşegüm
Şovumamış ısıcağ dağı benüm

2.20.1. Hz. Peygamber'in İlk olarak Mi'râc'ı Hz. Abbâs'a Anlatması

Sabah olunca Hz. Peygamber, amcası Hz. Abbâs'a: "Kim ilk önce gelip bana uğradiysa, hiç şüphemiz Allah onları yüceltti. Bu yüceltilenler arasında Abbâs'ın çocukları ilk sırayı aldı. Ya Amca, kimseye anlatma, ta ki inanmayıp yalanlarlar." diye söyler. Hz. Abbas da "Vallahi! Ben saklamam, açıkça söylerim. Kimsenin korkusundan da bu hadiseyi gizlemem. Senin söylediklerin hiç uydurma olur mu?" diye cevap verir. Sonra Hz. Abbâs, Harem'e gidip Hz. Peygamber'den işittiklerini oradakilere anlatır.

Çün şabâh oldı Resûlü'llâh hemân
Didi 'Abbâs'a bu sözi bî-gümân

Kim Resûl'e ol gün evvel uğrar ol
Lâ-büdd aña didi evvel ol Resûl

Lâ-cerem Hağğ ulu kıldı anları
İbni 'Abbâs oldılar oğlanları

Pes didi yâ 'ammu dime kimseye
Tâ ki inanmaya tekzîb eyleye

Didi 'Abbâs va'llahî ben söylerem
Gizlemezem âşikâre eylerem

Hîç ola mı kim menâkıbuñ senüñ
Gizleyem ben çorqısından kimsenüñ

Pes Harem'de vardı 'Abbâs söyledi
Tâ ki peygamberden işitdi didi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

2.20.2. Ebû Cehil'in Tepkisi

Lanetlenmiş olan Ebû Cehil, Hz. Abbâs'ın anlattıklarını işitir. Hz. Peygamber'i görünce "Kudüs'e bu gece gittiğini sen mi söyledin? Şimdi, Kudüs'ün her bir kapısının ve mihrabının özelliklerini bana anlat." der. Hemen o anda Cebrail, Hz. Peygamber'in gözünün önüne Kudüs'ü getirip gösterir. Hz. Peygamber de "Kudüs'ün her bir nesnesinden sormak istersen sor." diyerek Kudüs'ün her bir özelliğini apaçık bir şekilde bir bir anlatır.

Çün işitdi ol Ebû Cehl-i la'în
Pes Resûl'i gördi didi ol hemîn

Sen mi didüñ Kuds'e vardum bu gice
İmdi söyle vaşfını Kuds'üñ nice

Kapusun üstünleri mihrâbını
Vir nişânın söyle her bir babını

Kuds'i getürdi hemân dem Cebra'îl
Karşusunda dutdı tırdı ol Hâlîl

Her nesinden şor diler ise nişân
Cümlesin virdi haber bir bir 'ayân

2.20.3. Hz. Peygamber'in Şam Yolundaki Kervandan Haber Vermesi

Orada bulunanlar Hz. Peygamber'e "Şam yolunda kervanımız var ondan da bize haber ver." dediler. Hz. Peygamber de "Kervanınız buraya çok yakın. Güneş doğunca kervanınız dağ başından çıkacak. Şol filan semiz deve başı çekmektedir. Gözetleyin başta o görünecektir." Diye cevap verir. Kervanı gözedenler kendi aralarında konuşurlarken bir kişi "İşte dağın başından güneş göründü." diye seslenir. Biri de hemen sonra "İşte deve ve sahibi geldi! Aferin Muhammed'e!" der. Lanetlenmiş olan Ebu Cehil bunları görünce ellerini birbirine vurarak yanındakilere "Bu büyücüdür, bütün büyücülerin de hocasıdır." diye seslenir. Orada bulunan Müminler, Ebu Cehil'e "Ey ahmak kişi bu mucizedir! Ey cahil eşek, ey köpek! Bunun neresi sihirdir, böyle sihir olur mu? Ey ahmak, ey yüzü sert kişi! Hangi büyücü böylesini söyleyebildi? Sihir işinden dolayı mucizenin ne olduğunu sen bilemezsin!" diye tepki verirler.

Pes didiler Şâm yolında kâr-bân
Var durur andan dağı virgil nişân

Didi uşda kâr-bānuñuz yağın
Tağ başından gün çıkıncağaz hemîn

Şol fülân üstür başa henk önce hoş
Gözedüñ kim ol dağı iriser uş

Söyleşürken birisi didi hemân
Tağ başından uşda gün oldı 'ayân

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

Biri didi uş deve dağı hemîn
Geldi irdi zî Muhammed âferîn

Çünkü gördi ol Ebû Cehl-i la'în
Ellerin birbirine kağdı hemîn

Pes çığırdı didi vay kim cādūdur
Kamu cādūlaruñ ol üstāzıdur

Didi Mü'minler ki iy ahmağ kişi
Mu' cizātdur bu nicesi sihr işi

Böyle sihr ola mı iy cāhil eşek
Kağkı cādū kıldı bunu iy köpek

İy ebleh sihr işinden mu' cizātı
Bilemezsın nedür iy yüzi kağı

2.20.4. Hz. Peygamber'in Mi'râc'dan Dönerken İçtiği Sudan Bahsetmesi

Bütün bunlar üzerine Hz. Peygamber, “Şu filan kişi, filan yerde konaklamış yatıyordu. Susamıştım onun suyunu içtim, suyun ağzını da kapatmadım. Suyunu içtiğimi, suyunu helal etsin dediğimi, gidiniz o kişiye söyleyiniz.” der. Hz. Peygamber'in söylediklerini varıp o kişiye sorarlar. O kişi de “Muhammed'in sözü doğrudur. Suyun kapağını kapatmıştım, açık buldum. Kabın içinde su çoktu ama azıcık kalmıştı. Suyu kim içtiyse helal hoş olsun.” diye cevap verir.

Şol fülân kişi didi pes ol Resûl
Şol fülân yirde yaturdı kınmış ol

Şuşamışdum şuyını içdüm anuñ
Bağlamadum ağzını şu kabınuñ

Varuñuz benden eyidüñ siz aña
Ol şucuğazı helâl itsün baña

Vardılar şordılar ol kişi didi
Ol Muhammed bu sözi hağ söyledi

Bağladumdı şu kabın buldum açuğ
Azacuğ kalmış şuyı kōdumdı çuğ

Hoş helâl olsun ne şu kim kıldı nüş
Hem tamām olsun bu kışşa bunda uş

KAYNAKLAR

AKAR, Metin. Türk Edebiyatında Manzum Mi'rac-nâmeler, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

- el-Shaman, Massad Süveylim Ali. Türk Edebiyatında Siyerler ve İbn Hişam'ın Siyeri'nin Türkçe Tercümesi, II c., Basılmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Ankara 1982.
- Derleme Sözlüğü, VII c., Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009.
- DEVELLİOĞLU, Ferit. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ankara, 1993.
- DİLÇİN, Cem. Yeni Tarama Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009.
- İstanbul Kitaplıkları Tarih-Coğrafya Yazmaları Kataloğları, Türkçe Tarih Yazmaları, 5. Fasikül, Siyerler, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1945.
- Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu, IV c., (Hazırlayan: Abdülbaki Gölpınarlı), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1994.
- Muhammed, Sîretü'n-Nebî, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi' nde TY. No: 1601 numara ile kayıtlı nüsha.
- Mütercim Âsım Efendi. Burhân-ı Katı, (Hazırlayan: Mürsel Öztürk, Derya Örs), Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul, 2009.
- NÂCÎ, Muallim. Lûgat-i Nâcî, (Hazırlayan: Ahmet Kartal), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009.
- ÖZCAN, Nurgül. "Molla Velî'nin Vefât-ı Nebî'si" *Turkish Studies*, Volume 7/2 Spring 2012.
- PALA, İskender. "Mi'râc", Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, c.VI, İstanbul 1986.
- PALA, İskender. Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü Kapı yayınları, İstanbul 2004.
- PARLATIR, İsmail. Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Yargı Yayınevi, Ankara, 2011.
- SAMÎ, Şemseddin. Kamus-ı Türkî, (Hazırlayan: Paşa Yavuzarslan), Ankara, 2010.
- TÜRKOĞLU, Serkan. "Mehmed Fevzî Efendi ve Kudisyü's-Sirâc Fî Nazmi'l-Mi'râc Adlı Eseri", *Turkish Studies Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, Volume 8/13 Fall 2013.
- ŞENER, Halil İbrahim. Türk İslâm Edebiyatı, Rağbet Yayınları, İstanbul 2003.
- TANYILDIZ, Ahmet. "Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki 1211 Numaralı Na't Ve Mi'râciyye Mecmûası" *Turkish Studies*, Volume 8/1 Winter 2013.
- TULUM, Mertol. Osmanlı Türkçesi Büyük El Sözlüğü, Kapı Yayınları, 2013.
- Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009.
- Tarama Sözlüğü, VIII c., Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009.
- YARDIM, Ali. "Hz. Peygamber'i Anlatan İlim Dalları ve Şemâil Nev'i", Diyanet Dergisi, Peygamberimiz (SAV) Özel Sayısı, Ankara 1989.
- YILDIRIM, Suat. Kur'ân-ı Hakîm ve Açıklamalı Meali, Işık Yayınları, İstanbul 2004.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

CAN, A., Muhammed'in Siret'ün-Nebî'sindeki Mi'râc Mucizesi Bölümü Üzerine, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/4 Winter 2015, p. 257-318, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7955>, ANKARA-TURKEY

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/4 Winter 2015

